

मुपीकर

अनुक्रमणिका

संपादकिय

स्वास्थ्य :

१ संयमस्ते स्वास्थ्य - वैद्य खडीवाले

कथा :

१ मोहे डर लागे - सुनील जोशी

२ संशय का मनी - सुनील जोशी

३ श्रावणसरी - साधना गोखले

४ च्यायला परत तिचा फोन आला - अभिषेक

५ आर्जव - पूजा पवार

दिनचर्या :

१ आरोग्यं धनसंपदा - श्रीराम पेंडसे

प्रवास :

१ कैलास मानसरोवर डायरी - श्रीराम पेंडसे

पुष्परचना : - सरोज जोशी

कविता :

१ मनोबोध - श्रीराम पेंडसे

२ मंत्रवीणा - एम. प्रसाद

३ पाऊस आला - सुनील जोशी

४ असता नसताना - सुनील जोशी

५ मी आणि माझा चष्मा - साधना गोखले

फोटो :

१ विज्ञानी आपटे

२ केतन दातार

नमस्कार,

रसिक वाचक मित्र मैत्रिणींनो,

मुपीकरचा मी सादर करत असलेला पहिला पण तसे पहायला गेलं तर तिसरा अंक सादर करायला अत्यंत आनंद होत आहे. आपले हे मासिक आपल्या सदस्यांच्या कलागुणांना वाव मिळण्यासाठी काढावे ही संकल्पना प्रसाद ताम्हणकर अन अभिजीत थिटे यांची ... काही कारणाने हे मासिक २ आवृत्यांनंतर अकाली बंद पडले. याच्या कारणांचा मागोवा घेण्याच्या भानगडीत पडायचे नाही. मध्यंतरी एका समूहाचे "अंतर्याम" हे दर्जेदार मासिक पाहण्यात आले. आणि "मुपीकर" चा पुनर्जन्म करण्याच्या विचारांना आणि कल्पनेला जोरदार चालना मिळाली. आता "मुपीकर" नव्याने सुरु करुन आपण आपल्या सदस्यांना एक हक्काचे व्यासपिठ मिळवून देउन त्यांच्या कथा, लेख, कविता आणि आपल्या समुहावर झालेल्या उत्तम व विचार करायला लावणाऱ्या चर्चा जास्तीत जास्त लोकांपर्यंत पोचवणे हा या इ मासिकाचा प्रथम हेतु असेल.

तर आपल्या मुपीवरील सदस्यांच्या सक्रिय सहभागातून हा नव्या स्वरूपातला पहीला अंक सादर करताना अतिशय आनंद होत आहे. आपल्या सक्रिय सूचनांचे इथे स्वागतच आहे. आपण सर्व "मुपीकर" ला आपले बहुमोल साहित्य, सूचना सुधारणा सुचवून भरभरून प्रतिसाद देऊन हा उपक्रम यशवी कराल अशी आशा आहे.

या अंकाबद्दलची मते सूचना आपण "फेसबुक"वर "मुपीकर"च्या नव्याने सुरु होत असलेल्या धाग्यावर तसेच इथे मुपी वरही देऊ शकाल.

श्री गणेशाय नमः
श्री वासुदेवाय नमः
ॐ देवकान्तं चिन्तयन्तु। भगवन् ध्यायन्तु।

अक्षर मात्र
तितुके नीट। नेमस्त पस कानि नीट
आइव्या मात्रा लकी नीट। आर्किकी
वेळट्याप्रा॥ ॥६॥

वो कीस बोकी लगेना
आर्किकी मात्रा भिदीना। स्वाकिते
वोकीस स्पडेना। अथवा कवामसर
॥६॥

संपादक मंडळ -

मुक्तापीठचे प्रशासकीय मंडळ

मांडणी आणि सजावट -

अनुराधा पेंडसे

तांत्रिक साल्लागार -

अनुराधा पेंडसे

ॐ देवकान्तं चिन्तयन्तु। भगवन् ध्यायन्तु।

वेळट्याप्रा॥ ॥६॥

॥६॥

ज्या अं कय आरे नू-

चार हजार वर्षांपूर्वीचे सोडा, पण चाळीस वर्षांपूर्वीचे जीवन आता खूप बदलले आहे. शहरे व ग्रामीण भागातही जीवन अतिशय गतीमान झाले आहे. भोगवादी, चंगळवादी संस्कृती वाढत आहे. पर्यावरण समस्या निर्माण झालेल्या आहेत. महागाई भूमितीश्रेणीने वाढत आहे. त्यामुळे आपण या सगळ्या प्रतिकूल परिस्थितीचा सामना कसा करावा, आणि तरीही "रफ आणि टफ" कसे राहवे हे सांगण्याचा अल्पसा

प्रयत्न आपल्या थोर ऋषीमुनींच्या सांगण्याप्रमाणे "संयमते स्वास्थ्य" यानुसार आबालवृद्ध, लहान-मोठे, गरीब-श्रीमंत, शहर व खेड्यातील मंडळी या सर्वाकरीता या आगामी लेखमालेतून करणार आहे.

शुभं भवत

.....वैद्य विनायक प. वैद्य - खडीवाले.

मोहे डर लागे

टॅशन टॅशन टॅशन..... ह्या टॅशनच्या भाराखाली मोडून पडेन की काय असं वाटायला लागलयं हल्ली . तिकडून म्यानेजमेंट ची तंबी, इकडून कामगार वर्गाचा असहकार... करतोय गार प्रत्यक्ष बोलायला नाही येत समोर . शिखंडी सारखे वार सुरु असतात . आता अग्रीमेंट होवू घातलय म्हणे. त्या आधीची ही सगळी नाटकं .

काय व्हायचं ते होवो ...पण आपलं रेगुलर लाइफ मात्र एकदम डिस्टर्ब झालाय. घरात लक्ष देता येत नाहीय्ये , किती तरी वेळ सतत कामं सुरु आहेत पण फाइल चा ढिगारा संपायचे नावच नाही घेत. आताच स्टेनो ला चार पत्रं डिक्टेट केलीत. संध्याकाळचे सात वाजून गेलेले आहेत . ह्या स्टेनो ला मात्रं जायची घाई दिसत नाहीय्ये.

आजकाल अमिता ला संशय यायला लागलाय. मी ह्या स्टेनोत इन्वोल्व झालोय की काय म्हणून. तिला किती वेळा समजावून सांगितलं, अगदी त्या क्षणाच्या शपथा घेवून, मग थोडी कटकट , रडारड, आदळआपट , चिड चिड मग अबोला शेवटी समजावणी आणि मग वैताग येतो सगळ्याचा.

तशी ही स्टेनो आहे मात्र मस्तच. मोकळी चाकळी. आणि कामाला पण हुशार . दिसायला बरी आहे. पण राहणी मान मात्र एकदम आधुनिक . काय तिचे ते एक एक ड्रेसेस आणि काय तिचे ते हावभाव . विश्वमित्राला भुरळ घालणारी मेनका जणू

मिस लीना घरी जायचे असेल ना तुम्हाला.

मी विचारलं ... तर फाटकन म्हणते कशी

काय घाई आहे सर आणि सर तुम्ही मला अहो जाहो का करता ? मला नाही बाई आवडत. अग पण लीना ...मी एकेरीवर येत बोललो ... हे ऑफिस म्यानर्स आहेत ..

ठीक ना सर ..चार चौघात ठीक आहेत ..पण आता तर मी एकटीच आहे ना इथे

म्हणजे? मी चमकून बघितलं.

तिच्या ओठावर तेच अवखळ हास्य आणि नजर मात्र पायाच्या अंगठ्याकडे

तिला भरभर सूचना देवून परत पाठवली . नको नको ही नसती बिलामत नको . आधीच टॅशन काय कमी आहेत त्यात ही नवी भर नको . मी विचार करत बसलो .

क्यांव क्यांव टेबल वरचा इंटर कॉम केकाटला . त्रासिक नजरेने त्याच्या कडे बघितले . दोन नंबर वरून फोन ...म्हणजे जी एम चा कॉल . अरे देवा . आता सात वाजायला आलेत . ह्यांनी आता बोलावलय म्हणजे दोन तासांची निश्चंती. वैताग नुसता. ह्याला काही घर दार आहे की नाही मनातल्या मनात शिव्या घालत फोन उचलला...

आणि मग फक्त चार शब्दांचं संभाषण ...

कम हियर ...येस् सर

निघायच्या वेळी आठवलं , आजच हिचे मामा मामी यायचे आहेत . त्यांना रिसीव करायला जायचं होत. पण आता काही खरं दिसत नाही. कमीत कमी तिला फोन करून सांगून द्यावं.

परत लीना ला Instructions दिल्यात. घरी कळवून दे. आणि पाहुण्यांना रिसीव करायला तूच जा म्हणून . आणि मग बसलो जावून मीटिंग ला .

नेहेमीप्रमाणे रेंगाळत रेंगाळत मीटिंग संपली . हया साहेबाला कुणी तरी मीटिंग कशी घ्यावी हें शिकवणे जरूरी आहे असे सगळ्या जणांना मनापासून वाटते. पण मांजराच्या गळ्यात घंटा बांधणार कोण? घड्याळ बघितलं. साडे नऊ ...झालं ..आता घरी गेल्यावर काय वाढून ठेवलय.... देवा ..वाचव रे मला हयातून ... मी लगेच निघणार ..तो लीना समोर हजर...

निघालात सर?

हो मग काय इथेच बसु!

तसं नाही हो सर ...

पण काय गं तू अजून इथेच कशी? गेली नाहीस?

सर तुम्ही कुठे म्हणालात मला की जा म्हणून? मग मी थांबले.

ठीक आहे ठीक आहे ...हयापुढे मी थांब असं सांगितल्या शिवाय थांबत जावू नकोस...

सर मला लिफ्ट द्याल? प्लीज

हं चला ...आता इतका उशीर झालाय ..अजून ...

मी पार्किंग मधून कार काढली . मागचं दार उघडायच्या आत ती पटकन समोरचं दार उघडून माझ्या बाजूला येवून पण बसली . अगदी सहज पणे.

मी कार सुरु केली. आणि लिनाच्या बडबडीला सुरुवात झाली. मला खरच खुप वैताग आला होता . पण आपलं स्त्री दाक्षिण्य आड येतं ना ... काही बोलता पण येई ना. मधेच एक कुत्रं आलं आडवं. आणि करकचून ब्रेक दाबावा लागला अगदी अनपेक्षित पणे. ही बया एकदम अंगावर येवून पडली . बरं पटकन सावरावं की नाही तर तशीच रेंगाळली , अगदी आरामात पडून राहिली. अन् वर कमेन्ट पण

सर तुम्ही किनी भारीच खट्याळ बाई

आता ठरवून टाकलं ...हिला मूळीच लिफ्ट नाही द्यायची . तिला तिच्या खोली जवळ सोडले. म्हणते कशी

या की सर माझ्या रूम वर ...चहा घेऊ या ना ...

मनातल्या मनात अमिता ची मूर्ती डोळ्या समोर आली ...आणि मग घड्याळ दाखवत तिथून स्वताची सुटका करवून घेतली.

लिनाच्या स्वप्न रंजनात घरी कधी पोहोचलो ते कळले पण नाही . घरी पोहोचलो तो मामे सासरे समोर येत बोलले ...या जावई बापू ... खुपच बिड्डी बुवा तुम्ही . ऐकून होतो बरेच , पण आज प्रत्यक्ष अनुभव घेतला. वाटलं नव्हतं इतक्या लवकर साक्षात्कार होइल म्हणून.

अस्सा राग आला होता त्या कुजकट म्हातारयाचा .आणि त्यात सौ ची भुणभुण सुरुच होती . निदान आज तरी यायचं ना वेळेवर ... जनाची नाही तर मनाची तरी... पांघरलेल्या हसर्या चेहेर्याने ह्या संकटांना समोर गेलो .

सगळे साले बदमाश . जेव्हा त्या वन रूम किचन मधे होतो , अडचण असायची , एक जण नव्हता फिरकत कधी . आज सुबत्ता आली , वैभव आलयं , गाडी दिसते , बँगला दिसतोय ना ..मग बघा कसे गुळाला मुंगळे लागलेत. कधी कधी वाटते तेच दिवस बरे होते. अडचण होती पण हा त्रास नव्हता. येणार्या पाहुण्याचं काही नाही वाटत, पण त्यांच्या त्या कुजकट बोलण्यान जिव नकोसा होतो.

हो आता हाय सोसायटी मधे आहोत ना आम्ही . त्यामुळे अपेक्षा पण वाढल्या आहेत आता सगळ्यांच्या . ह्याच्या घरी दोन वेळेच्या जेवणाची असेल भ्रांत ...पण इकडे आलेत की जेवणा आधी सूप लागते त्याना ...आणि तेहि एक दिवस टोमाटो तर दुसरे दिवशी स्वीटकार्न जाऊ दे त्याबद्दल पण काही नाही म्हणायचं. पण कमीत कमी ते कुजकट बोलण

ते दिवस आठवतात . किती सुखी होतो आम्ही. भुत काळातल्या आठवणी झरझर डोळ्या समोरून जातात एखाद्या चित्रपटा प्रमाणे .

आमचं लग्न झालं ८६ साली. आधीचं एकमेकांना भेटण, प्रेम करण, आणि मग अगदी अरेंजेड म्यारेज (ठरवून सफल प्रेम कहाणी) . लग्नात एकमेकांना चोरून बघणे , मग ते विवाहांनंतरचं समर्पण , नंतर एकमेकांच्या सहवासान एकमेकांच्या जीवनात विरघळून जाण..... सगळ कसं अगदी कालच घडल्या सारखं वाटतय.

अजून ही आठवतो तो क्षण ...जेव्हा तिने मला सांगितलं होतं ते गुपित . आमच्या संसार वेलीवर फुलणार्या फुलाचं . मग त्याचं ते आगमन , त्या बाल लीला , नंतर त्याला खेल गाडी हावी म्हणून त्याच्या नंतर आलेली त्याची ती लहान बहिण , मग त्याचं ते मोठं होत जाणे, त्या सगळ्या ना सोबत घेवून फिरायला जायचे ते दिवस...

पाखरांना पंख फुटले . ते त्यांच्या चार्यांच्या शोधत निघून गेलेत . लहान घरात सगळे कसे एकोप्याने होते . पण घर मोठे झाले आणि घटत्यातुन पक्षी मात्र निघून गेलेत.

आता ते क्षण तर भूतकाळ झालेले आहेत. परत येणार नाहीत . राहतील त्या फक्त आठवणी .

आताशा हे एक वेगळचं प्रलोभन मनाला ओढतय . कळतं सगळ पण मोह होतोच . कोणी म्हणून गेलय... येणार्या संधीचा फायदा घ्या. फार भीती वाटते.

संधीचा योग्य तो फायदा घेउन आज हे दिवस बघयला मिळालेत. पैसा . मान सन्मान , भौतिक सुखे ..सगळ सगळ मिळालयं . पण असं वाटते कधी कधी उद्या हे सगळ नाही राहिलं तर.... हया मोह जाळात गुर्फदून गेलो तर. ही रम्भा मला कुठे नेणार आहे कळत नाही .. मोहे डर लागे ... आणि त्या टॅशन नी रात्र रात्र झोप लागत नाही.

सुनील जोशी

श्री गणेशाय नमः
अभयं वाळुवोय अक्षर
बाहुसुन करावें सुख
जे देवकंतचि करु। भगवान् वा-

अक्षर मात्र
तितुके नीटा नेमस्त पस काने नीट
आइव्या माना त्यही नीट। उडुकी
वेळट्यापण॥ वाही के अक्षर जें

बो कीस बोकी लयेना
आरुकी मात्रा भिरीना। स्वाहिते
चोकीस स्पुर्तेना। ज्यवा कंवासर
॥६॥

संशय का मनी आला ?

आज १५ वर्षांनी माझी मैत्रीण मला भेटली . भेटली म्हणजे निवांत होती , निवांत आणि ते पण चक्क तिच्या ऑफिस मधे. गेल्या वर्ष भरात माझी इकडे बदली झाल्या पासून अधून मधून माझं फोन वर बोलण होत होतं . आणि त्या उभयतांची भेट पण एकदा झाली होती बिग बझार ला.

बरं झालं सुनील आज भेट झाली ते .. काल सुटी आणि उद्याचा रविवार म्हणून बरेच जण आजची सी एल काढून गेलेत सुटीवर आणि आज कौण्टर्स पण बघ सगळे रिकामेच आहेत . परवा तुझी लेक आली होती , चेक देऊन गेली , भरलाय तो परवाच , आणि रिसिप्ट पण घेतलेली आहे माझ्याकडे

तुझी लेक आता मोठी झाली रे , छान दिसते आणि ती , उंच तर आहेच आणि दिसते पण गोड, आणि बोलते पण मस्त हा ... बर्या वर्षांनी बघितली ना तिला ... एकदम वर्षभराची असताना बघितलेली होती रे तिला

सुप्रिया नेने , माझी शाळेतली वर्गमैत्रीण. अगदी बालवाडी पासुनची. एकच वेटाळात रहायचो आम्ही . सुप्रिया लहानपणी दिसायची गोडच .अगदी जवळच रहायची आमच्या , तिची आई नोकरी ला जायची मग आमच्या कडे असायची नेहेमी , काकू काकू करत आईच्या भोवती पिंगा घालत. घरी राहण, मस्ती करण, खाण सगळ चालायचं अगदी बिनधास्त.

पाचव्या वर्गात गेल्यानंतर मात्र एकच वर्गात असुनसुद्धा एकमेकांशी बोलणे तर राहिले बाजूला एकमेकांकडे बघायचे पण बंद केले आम्ही . ते दिवस ७० च्या दशकातले... यथावकाश आम्ही दहावी झालो , बारावी झालो ..सुप्रिया कामर्स ला आणि मी इंजीनियरिंग ला गेलो . दिसत असू एकमेकांना पण बोलचाल अशी नव्हती . आम्ही आपल्याच विश्वात दंग होतो . अगदी सोवळे नव्हतो पण मस्ती करायचो सांभालूनच

ती बँकेत लागली आणि में इकडे Lecturer म्हणुन कॉलेज ला

माझं पहिलं पोस्टिंग आलं लांब तिकडे मराठवाड्यात. आता मी इकडचा विदर्भातला तिकडून इकडे यायचे म्हणजे निदान १२-१४ तासाचा बसचा प्रवास . फार कंटाळा यायचा. बाबु तिकडे एकटा राहतो आणि त्याने काही उद्योग करू नये म्हणून चिंताक्रांत पालकांनी जणू मोहिमच हाती घेतली. माझं चांगभलं करण्याचा जणू चंगच बांधला त्यांनी. आणि सहा महिन्याच्या आताच माझे दोनाचे चार झालेत.

आता मला पण करमत होतं तिकडे. लांब दुरवर आम्ही दोघेच राजा राणी. दिवस भुरकन उडून जात होते. आमचा मधुचंद्र सुरु होता अगदी कुठे ही फिरायला ना जाता . आणि त्या दिवशी तिला जरा बरे वाटत नव्हते . मग डॉक्टर कडे जावून दाखवू या म्हणून संध्या काळची appointment घेतली. आणि मग दोक्टरांनी आम्हाला ते गुपित सांगितलं. आम्ही दोघेही खुप खुश होतो त्या दिवशी . शेयर करायला तो आनंद मात्र कोणीच नव्हतं अजुन सोबत . मग फोन करून आई बाबांना अणि सासु सासर्यांना ही आनंद वार्ता कळवली .

मग आनंदाने उड्या मारत गावभर ऊंडारलो . व्हयायचा तोच परिणाम झाला . अनुभव नसल्यामुळे त्या उड्या अंगाशी

जे देवकंतचि करु। भगवान् वा-

वेळट्यापण॥ वाही के अक्षर जें

॥६॥

ज्या संवय आरे नू

आल्यात . आणि काही कळायच्या आत तिला विचित्र त्रास सुरु झाला .. काही तासांपूर्वी आनंदात असलेले आम्ही एकदम जमिनीवर आलो हवेतून ...

तिचं पहिलं Miscarriage झालं.

आता तिकडे मन रमेना. सतत त्याच आठवणी , मी दिवसभर स्वताला कामात गुंतवून घेत होतो पण तिला मात्र घर ख्याला उठायचं. मग परत विदर्भात बदली साठी प्रयत्न सुरु केलेत. आणि यश आलं. नागपुर हुन १००-१२५ की.मी. वर एका गावात बदली झाली . हे गाव शांत होतं निसर्ग रम्य होतं. वेळ ना घालवता मी लगेच इकडे रूजू झालो .

त्याच सुमारास सौ ला परत कडक डोहाळे सुरु झालेत आता लग्नाला ३ वर्ष झालेली होती . वर्षभरा नंतर पहिलं Miscarriage झालेलं असल्या मुळे ह्या वेळी विशेष काळजी घेण सुरु होतं आणि आता रिस्क नको म्हणून ज्येष्ठाच्या सल्ल्यानुसार पाचव्या महिन्यातच तिची रवानगी माहेरी करण्यात आली . आता तिला त्रास नको दगदग नकोमे-जून महिना साधारण बदल्यांचा, आणि शाळा कोलेजेस ना सुटयांचा . पण संस्था विकासाच्या योजना आणि तत्सम कामा करीता आम्हा काही तरुण प्राध्यापकांना सुटीत कामाला लावण्यात आले. आणि मी पण आनंदाने ते काम स्वीकारले. दिवसभर वेगवेगळे आराखडे तयार करणे चर्चा करणे ही कामे सुरु असत. संध्याकाळी राजुच्या टपरीवर कटिंग चहा घेउन मग आम्ही आपल्या घरी रवाना होत असू.

त्या दिवशी पण असाच चहा घेउन घरी निघालो. माझ्या मोटर सायकल ने मेन रोड वरून आत वळलो . समोरून ३-४ जणी येत होत्या. चार चौघीत पण वेगळी ओळखु येइल अशी ती. मी सहजगत्या गाडीला ब्रेक लावला .

अरे सुप्रिया तू?..... तू इकडे कुठे ?

आणि तिच्या पण डोळ्यात आश्चर्याचे भाव ...

अरे तू कुठे इकडे?..... ती मला विचारत होती .

अगं मी इथेच असतो २ वर्ष झालीत

अरे मी पण इकडे आले आठ च दिवस झालेत बघ ..प्रमोशन वर ...

मला काहीच कल्पना नाही बघ तू पण इथेच आहेस म्हणून ...

शाळा सुटल्यावर आम्हा दोघांची ती आमने सामने पहिलीच भेट ... आणि जवळ पास पहिलच संभाषण २० वर्षांनंतर ... तिच्या मैत्रीणीन्ना ओळख करून द्यायचा कार्यक्रम पार पडला. तू कुठे? कसं काय सुरु आहे ? आई बाबा वगैरे जुजबी चौकश्या पार पडल्यात आणि मग आम्ही आपापल्या मार्गी लागलो म्हणून माझं तिथे नसण एकदम संयुक्तिक होतं . त्यामुळे मला इकडेच रहावं लागलं.

मध्यंतरी श्रीराम नेने ..सुप्रियाचे मिस्टर तिला भेटायला आणी तिची व्यवस्था करून द्यायला येउन गेलेत . नेमका त्यावेळी मी काहीतरी कामाने मुंबई ला गेलो होतो. त्या वेळी त्यांची माझी भेट काही झाली नाही .

मग आला ऑक्टोबर महिना ... बाळतपणाची तारीख जवळ येत होती . आणी नेमक्या वेळी , बालंतीण प्रसूति कक्षात असताना , चिंताक्रांत पणे कक्षाबाहेर येरझार्या मारनार्या चांगल्या नवर्षाची भूमिका पार पाडण्या साठी मी सासुरवाडीला पोहोचलो मी पोहोचलो ६ तारखेला ... मुलीला कळाले की काय कोण जाणे.... तिने सात तारखेला जन्म घेतला.. मुलींना म्हणतात बापाची काळजी असते .. बापाला जास्ती त्रास नाही होवू देत त्या ...

श्री गणेशाय नमः
अभयं वाढ्वाय अक्षर
जं देवकं चि अक्षर। ममाधानं वा-

अक्षर मान
तितुके नीटा नेमस्त पेस काने नीट
आइव्या माना त्यही नीट। अक्षर
वेळट्यापण॥

बो
कीस बोकी कपेना
आर्क्री मात्रा भिरीना। स्वाकिले
चोकीस स्प्रीना। अक्षर कंवासर
॥६॥

त्या आनंदात ८-१० दिवस कसे भुरकन उडून गेलेत . प्रसूति नंतर सौ आणि मुलगी व्यवस्थीतपणे घरी आल्यात.

सगळ्यांच्या जीव भांड्यात पडला . बारसे वगैरे ची तारिख ठरवून मी परत आपल्या गावाला परत आलो .
इकडे परत आलो रूटीन सुरु झाले . मन मात्र तिकडेच होते ... सतत आठवण यायची .. त्या दिवशी कोलेज मधून परत
येत होतो .. सुप्रिया दिसली .. एकटीच येत होती पायी पायी. तिला बघितले आणि थांबलो. अन् सहज बोललो चल सोडून
देतो तुला . ती पण अगदी सहज पणे मागे बसली... अंतर ठेवूनच ... तिला रूम वर सोडले ..

अरे ये की आत .. आला आहेस तर चहा करते की अर्धा अर्धा कप ... मला पण घ्यायचा आहेच ..तेवढीच कंपनी ...
मग मी पण बसलो ..इकडे तिकडेच्या गप्पा करत. मधेच कोणी पुरुषाचा आवाज आला म्हणून शेजारच्या काकू डोकावून
गेल्यात

चहा झाला आणि निघणार इतक्यात मिस्टर नेने आलेत .. त्यांची माझी ती पहिलीच भेट ... सुप्रिया ला एकदम आश्चर्य
वाटले ..अरे तुम्ही असे अचानक कसे? हां Sunil , माझा शालेतला मित्र.. हा सुद्धा इथेच असतो .

मी हस्तान्दोलाना साठीहात पुढे केला .. थोडा सा उशिराने त्यांनी हात पुढे केला आणि थंड पणे माझ्या अभिवादानाचा
स्वीकार केला .थोडा वेळ गप्पा मारून मग मी माझ्या घराकडे रवाना झालो

दिवस जात होते .काळ हळु हळु पुढे सरकत होता . मुलगी ३ महिन्यांची झाली ..आता सौ ला पण परतीचे वेध लागलेत
दोघिन्ना घेउन मी परत गावी आलो . सुप्रिया ची आणि तिची ओळख करून दिली आणि पहिल्याच भेटित दोघिन्नी मस्त
गट्टी जमली. बरयाच वेळी मला कामाने बाहेर गावी जावे लागे, त्यावेळी सुप्रिया माझ्याकडेच मुक्कामी असायची हिला
तर तिचा फार आधार वाटायचा. माणसातं राहून माणसं वाचायची एक सवय लागली आहे मला. सुप्रियाला बघितल्यावर
मला जाणवायाचं की ती कसल्या तरी तणावात आहे. कदाचित लहान मुलं घरी असतात त्याची काळजी असावी. बोलत
नव्हती कधी . माझ्याशी तर नाहीच ..कधी मधे नवर्याची तकरार असायची सौ जवळ .

दोन वर्षे झालीत . प्रयत्न करून सुप्रियाने स्वताची बदली करून घेतली परत नागपुरला . पति पत्नी एकत्रीकरणाच्या
मुद्द्यावर...

नंतर परत भेटी अश्या फारश्या झाल्याच नाहीत. मी नागपुरला यायचो पण आपल्याच कामत इतका दंग असायचो की कुठे
बाहेर जायला वेळच मिळायाचा नाही. कुठे जायचं असून पण जाणेच व्हायचे नाही .

गेल्या वर्षी माझी बदली नागपुर ला झाली .आता स्वगृही आल्याच्या आनंदात सगळ्या जुन्या मित्रांना बोलावून गेट दू
गेदर करायचा घाट घातला . माझ्याच घराच्या गच्चीवर कार्यक्रम ठरवला . विथ फॅमिली जवळ पास १२५-१५० लोक आलेत
. धमाल आली . सुप्रियाला पण बोलावलं होतं पण सासुबाइन्च्या प्रकृति मुळे तिचं येण झालं नाही .

मध्यंतरी एक दोन वेळा मी आणि सौ तिच्या कडे जावून आलोत. तिच्या मिस्टरांशी छान गप्पा केल्यात . तिची मुलही
आता बरीच मोठी झाली होती . मोठा Final ला अणि लहाना १२ वी ला होता . आमची श्रेया पण बघता बघता १० वी ला
आली होतीच की.

त्या दिवशी श्रेयाला तिच्या बँकेत घेउन गेलो आणि तिची ओळख करून दिली सुप्रियाशी मग आता ती जाता येता
बिनधास्त पणे आल्या कडे जायची आणि तिची आणि आमची पण कामे करून आणायची . परवा पण असच काम होतं .

श्री गणेशाय नमः
अभयं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं

अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं

ती चेक देऊन आली आल्या जवळ आणी निघून गेली गर्दी असल्याने . मग मी रिकामाच असल्याने विचार केला चला जावून येवू या ..बरयाच दिवसात भेट नाही झाली भेटून पण येवू या की बँकेत पोहोचलो तर मॅडम निवांत बसलेल्या . एके काळची ब्यूटी क्वीन , पार काळवंडून गेलेली . नकळत माझ्या तोंडून निघालं..

का गं तब्येत नाही का बरी?

तिच्या निस्तेज चेहेर्यावरच्या पाणीदार टपोर्या डोळ्यात पानी तरळल...

ए जरा वेळ आहे का तुला?

तिच्या त्या बोलण्यातलं आर्जव काळीज चिरत गेलं ...

सुप्रिया हे काय मी काही इतका बिझी नाही हं बोल ना ... आहे मी निवांत

सुनील आपण लहानपणचे मित्र . मी किती जिद्दी ते तुला चांगलच माहिती आहे . तू मुलगा , मी एक मुलगी ...पण कधी फरक जाणवला का तसा... कामाच्या बाबतीत तरी..

लग्न ...खरं तर मला इंटेरेस्ट च नव्हता बघ त्यात ... पण आई बाबां साठी मी स्वीकारलं हे बंधन ... आज दोघे पण नाहीत इतकं कचकड्याचं असतं का रे हे नातं?

मी त्या पायी माझी करीयर ग्रोथ माझ्या हातान थाम्बवली बघ ...

तुला तर माहितीच आहे की कामाला मी कधीच हारणारी नव्हते ...नाही आज पण ... पण ..पण ..मानसिक छळ नाही रे मी सहन करू शकत ...

संशय संशय ..आणि संशय ... २२ वर्षात येवढच का रे ओळखलं ह्यांनी मला ...

अग अस काही नसते ..तुला उगीच वाटत असते काही तरी ..मी तिला सांतवना साठी बोललो ...

नाही सुनील ...मी उगाच नाही म्हणत हे ...

अरे मी तिकडे होते ना आले प्रमोशन वर त्यावेळी ..त्यांना संशय आला होता ...

कसला संशय गं?

अरे त्यांना संशय होता तुझ्या माझ्या संबंधांचा

मी आतून हललो...

आता माझ्या डोळ्यात टचकन पाणी आलं... शुन्य झालो मी

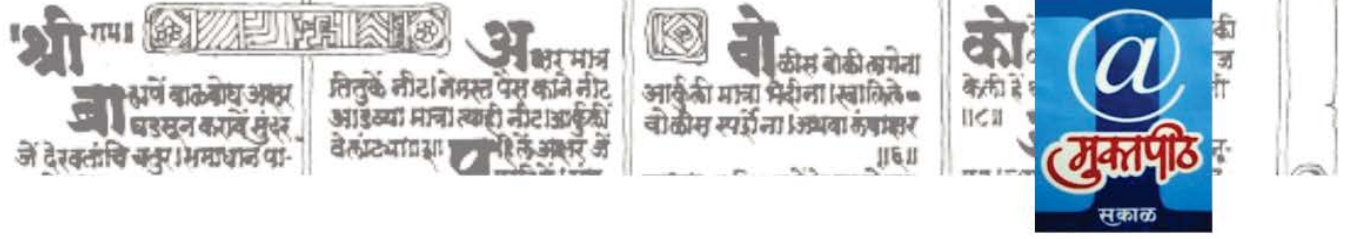
शून्य झालो मी

सुनील जोशी

अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं

अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं

अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं
अक्षरं वाक्यं अक्षरं

श्रावणसरी

आज मानसीला घरी यायला खूप उशीर झाला होता ,त्यामुळे ती झपाझप पावले टाकत आपल्या "श्रावणसरी"या बंगल्याच्या दाराशी आली , आणि गेट सताड उघडे पाहून थबकली . कोण आले असावे असा विचार करत तिने फाटक लावून घेतले , आपल्या खोलीकडे गेली.आणि समोरचे दृश्य पाहून अवाक झाली . तिच्या बेडवर सगळ्या किमती साड्यांचा ढीग पडला होता . दागिन्यांच्या पेट्या उघड्या पडल्या होत्या . तिच्या सासूबाई - अक्का आपल्यातच दंग होऊन त्यातील एकेक दागिना घालून बघत होत्या . कधी स्वताशीच हसत होत्या . तिला आलेली बघून सलोनी , तिची धाकटी मुलगी , आई-आई करत तिच्याकडे गेली. पण तिकडे लक्ष न देता तिने अक्कांकडे एक रागीट कटाक्ष टाकला . "अक्का, हे काय चालवलेय तुम्ही ? या साड्या,दागिने,मंगळसूत्र.....अहो कुणी पहिले तर काय म्हणेल ? "म्हटले तर म्हटले ,मी हे सगळे त्यांच्यासाठीच करतेय हो."मी अशी नटले ना की ते मला अगदी जवळ घेऊन"काय करायचे ग आज्जी आजोबा तुला ? 'मानसी सलोनीकडे पाहतच राहिली. वय वर्षे १३.....पण किती भोचक झालीय ही!!

अक्का पाया पडते तुमच्या, पण निदान मुलींसमोर तरी असे काही बोलू नका हो . सलोनी लहान आहे अजून, या वयात तिला काहिही काय सांगताय? आणि तुम्हाला तरी हे असे वागणे शोभते का? वयाच्या ७०व्या वर्षी तुम्ही असे नटून बसता, काहिही बोलता, लोक नाव ठेवतात, मला तर बाहेर जाणे मुश्कील झालेय तुमच्यामुळे!!"

एवढ्यात बाहेर अजय च्या कार चा आवाज आला , तशी भराभरा अक्कांनी पवित्र बदलला. मुद्दाम रडवेला चेहरा करून मोठ - मोठ्यांदा बोलायला सुरवात केली. 'तुझ म्हणणे तरी काय आहे ग?मी गबाळी राहू? की उपाशी? का पांढरी साडीच नेसू? 'अहो अक्का मी असे कुठे.....मी आत्ताच्या आत्ता बाहेर जाते. माझ्यासारखी बाई नकोय ना, मी कुणाची ही भांडी घासून पोट भरेन, असे म्हणून त्या अण्णांच्या फोटोसमोर बसून रडू लागल्या.

आई, मानू तुम्ही दोघींनी काय तमाशा लावलाय? 'घरी आले कि तुमची कटकट सुरु होते. मी घरी यायचेच बंद करीन अशाने! मला कशाला सांगतोस बाबा!! तुझ्या बायकोला सांग. माझ्या वागण्याची तिला लाज वाटतेय , मी जरा व्यवस्थित राहिले की म्हणते, या वयात कशाला तोंड रंगवताय ? तिला विचार की मी जर अशी आहे तर माझ्या मुलाशी लग्न तरी कशाला केलेस? "अजय अरे त्याच राई चा पर्वत करतायत . मी असे काहीच म्हटले नाहीये . उलट समजवायला गेले तर वाद वाढवतायत. 'मानू तुम्ही दोघी सारख्याच आहात. मला सुखाने राहू द्यायचे नाही असेच तुमचे प्रयत्न असतात,जातो मी. बसा तुम्ही भांडत. असे म्हणून तो तरा -तरा बाहेर पडला . मानसी अरे..... अरे म्हणून बाहेर धावली तोवर कार सुरु झाल्याचा आवाज देखील आला होता. थोड्या वेळाने मानसी ने स्वताला सावरले आणि अक्कांना विनवणी करून जेवायला बोलावले. न केलेली चूक कबूल केली आणि वाद तेवढ्यापुरता मिटवला . पण असे क्वचित व्हायचे . एरव्ही घरात सतत तणावपूर्ण वातावरण असायचे. तिला हल्ली घरी काही समारंभ करायचा कंटाळा यायचा . कारण मग आलेल्या बायकांसमोर अक्कांचे एखाद्या तरुणीप्रमाणे नटणे -मुरडणे,याची सगळ्या बायका चेष्टा करायच्या . अजय अशावेळी सगळी जबाबदारी तिच्यावर टाकून अलिप्त व्हायचा. अक्कांना मानसोपचार-तज्ञाची गरज आहे असे अलीकडे तिला वादू लागले होते ,पण अजय ला कसे सांगायचे या विचाराने ती गप्प होती.

अजय रात्री उशिरा घरी आला आणि न जेवताच झोपला . सकाळी सुद्धा स्वारी घुश्शातच होती . चहा नाश्ता करताना त्यानेच विषय काढला. "मानू, आई हल्ली अशी का ग वागते? 'मी काय सांगू, तुझीच आई ती!! 'अग असे तिरके का बोलतेयस? नीट सांग की! तिला आपण समजून घ्यायला हवे . वय झालेय आता तिचे !! 'त्यांचे वय झालेय, पण मी अजून तित की म्हातारी झालेय का? या वयात ही त्यांचे नटण्या-मुरडण्याचे वेड कमी झालेले नाही. माझी कोणती ही वस्तू आधी या वापरतात साडी,

दागिने एव्हद्यापर्यंत गोष्टी मर्यादित असत्या तरी हरकत नव्हती पण परवा तर जाऊ दे तुला सांगून काही ही उपयोग नाही. तू त्यांचीच बाजू घेणार. अग,सांग तरी!! 'अरे आपली शर्वरी आता लवकरच सासरी जाणार, ते सुद्धा अमेरिकेत!! तिच्या सामानाचे पॅकिंग चाललेय.....'मानू आपला विषय काय चाललाय? अरे तेच सांगतेय. परवा या तिची लिपस्टिक आणि हेअर रिमुव्हिंग क्रीम ची बाटली घेऊन बसल्या होत्या.

थोड्या वेळाने त्यांच्या खोलीत मला बोलावून म्हणाल्या, काय? मानसी, जरा हात लावून बघ, पाय कसा रेशमासारखा मऊ झालाय आणि..... पुढची वाक्ये सांगवत नाहीत.....त्यांना हे शोभले का सांग ना? इतक्यात शर्वरीचा आरडा -ओरडा ऐकू आलाबाबा.....बाबा.....आपल्या घरात प्रायव्हसी नावाची गोष्ट आहे का? 'अग काय झाल?' 'आज्जीने माझे खाजगी मेसेज वाचले, अगदी मोठ-मोठ्यांदा!! त्यात काय? तरी मी सांगेन तिला. त्यात काय म्हणजे! बाबा,मोहित चे होते ते.....

ओ,के बेटा!! मी बोलीन तिच्याशी!! पण शर्वरी रागा-रागाने टिफीन न घेताच कोलेज ला निघून गेली.

पाहिलास ना, आता तरी विश्वास बसला ना तुझा ?.....हे बघ मानू, तडकाफडकी काही निर्णय घेण्यापेक्षा आपण संध्याकाळी या विषयावर बोलू. चल, लवकर लंच बॉक्स दे. मला उशीर होतोय. अजय आता कृती करण्याचीच वेळ आलीय, तुझी वाट न पाहता आज मी मानसोपचार-तज्ञ कानविंदे कडे जाणार आहे. आईना मानसोपचारांची गरज आहे.आणि त्याच्या उत्तराची ही अपेक्षा न ठेवता ती आत निघून गेली आणि संध्याकाळी मानसी कानविंदे यांच्या कडे गेली. पण कानविंदे समोर तिला काय बोलावे काही सुचेना. ती ५ मिनिटे गप्प बसून होती.अशा प्रकारची सवय असणाऱ्या डॉक्टर नी तिच्या जवळ जाऊन विचारले, काय झालेय? तू बोलत का नाहीस?

डॉक्टर माझ्या सासू बाईच्या बाबतीत बोलायचेय. आज काल त्या फारच विचित्र वागतायत, म्हणजे कसे सांगावे काळात नाहीये, पण.....सांग मोकळेपणी.

मला वाटत की त्यांचे मानसिक संतुलन बिघडलेय.....कशावरून? सारखा माझ-माझ असा ओरडा चालू असतो, आणि आज काल त्या विकृत वागतात. जरा स्पष्ट सांग.

सांगायला लाज वाटते,माझी शर्वरी मोठी आहे, पण सलोनी खूप लहान आहे, डॉक्टर खरच मीअग बोल तरी त्या सलोनी समोर स्वताच्या पहिल्या रात्रीचे वर्णन कर तात, तेव्हा धरणी माता पोटात घेईल तर बरे असे वाटते.माझ्या नवऱ्या समोरच हे घडते तरी त्याच्या नजरेत अविश्वास असतो. अक्का [सासूबाई] त्याला सांगतात की हिलाच मी नकोशी झालेय म्हणून.....

शर्वरी जरा नटून बाहेर निघाली की हया लगेच तिचा बांधा कसा आहे याचे सविस्तर वर्णन करतात. अगदी वाह्यात बोलतात... कुठली आज्जी अशी असते का? मला काही सुचेनासे झालेय,जीव द्यावासा वाटतो. रात्र-रात्र झोप लागत नाही. सगळीकडे अंधार दिसतो. माझा नवरा त्याची कामे मिटींगज, याच चक्रात अडकलाय, त्याला या सगळ्यासाठी वेळच नाही. आणि ती हमसून-हमसून रडू लागली. तिला शांत करत डॉक्टर म्हणाल्या "हे बघ मानसी, प्रत्येकालाच स्वताचे दुख: मोठे वाटते. पण दुख: आहे म्हणूनच सुखाला किंमत आहे ना? दुख्याचे भांडवल न करता त्यावर उपाय शोधणे गरजेचे असते. तू असे कर गुरवारी मला कमी काम आहे, तेव्हा त्या दिवशी संध्याकाळी याच वेळेला अक्कांना घेऊन इथे ये."

गुरवारी मानसी अक्कांना घेऊन डॉक्टरांकडे गेली. अक्कांनी भलामोठा अंबाडा घालून त्यावर जाड गजरा बांधला होता. भडक साडी आणि बांगड्या ही लाल घातल्या होत्या. मानसी ला संकोचल्या सारखे झाले. पण कानविंदेनी दोर्घीचे ही हसून स्वागत केले....या या.....अक्का खरेच तुम्हाला पहिले आणि मन प्रसन्न झाले. या वयात ही तुम्ही खूप छान राहता, "पण डॉक्टर हीचं तुमच्याकडे काम होत तरी मला उगीच बरोबर घेऊन आली.....अहो ही तुमचे इतके कौतुक करायची...मानसीने

चमकून त्यांच्याकडे पाहिले. तिला हाताने खूण करून त्या पुढे बोलू लागल्या. मला तुम्हाला भेटायची खूप उत्सुकता होती. बघितलात तुम्हाला ही कौतुक वाटले न ? आमचे हे तर मेंदी लावलेले हात हातात घेऊन अक्का पुरे ना ... मानसी त्यांना थांबवण्याचा प्रयत्न करत म्हणाली. बघा हिला मात्र माझा द्वेष वाटतो आणि त्या रडू लागल्या मानसीला काय करावे काही सुचेना. मानसी आपल्या कामाचे नंतर बघू, आत्ता मला अक्कांशी बोलायचेय. मानसी मुकाट्याने बाहेर गेली.

जवळ जवळ ? तास अक्का कानविंदे शी बोलत होत्या.

दुसऱ्या दिवशी मानसी मोठ्या उत्सुकतेने त्यांच्या कडे गेली.

त्यांनी सुरवात केली. मानसी मी तुझ्या सासुबाई बरोबर बोलले. त्या मानसिक आजाराने पिडीत आहेत. ती डॉक्टरांकडे बघतच राहिली. त्यांनी तिच्या मनातले विचार ओळखून सांगितले, अग मानसिक आजार म्हणजे वेड ही गैरसमजूत पहिली काढून टाक. आपल्या शरीराप्रमाणेच मनाला ही अनेक प्रकारचे रोग होतात. मानवी मन हे एरव्ही जरी शांत असले तरी त्यामध्ये उठणारा भावनिक कल्लोळ कधी-कधी बांध फोडून बाहेर पडतो. काही कणखर मनाची माणसे याचा यशस्वी पणे सामना करू शकतात, तर काही हळवी माणसे आपले मानसिक संतुलन गमावून बसतात. तुझ्या सासू बाईंच्या बाबतीत हेच झाले आहे. त्यांच्या लग्नानंतर वर्षभरात तुझ्या नवऱ्याचा जन्म झाला आणि २-३ महिन्यात तुझे सासरे वारले. साहजिकच त्यांच्या तारुण्य-सुलभ भावनांचा किती कोंडमारा झाला असेल याचा जरा विचार कर. तुम्ही म्हणताय ते हळू-हळू लक्षात येतेय माझ्या!! पण एवढी वर्षे एकाकी काढल्या नंतर म्हातारपणी असे वागणे म्हणजे विचित्रच आहे. आता काय करायचे?.....मानसी आत्ताची त्यांची विकृती एकटेपणा आणि असुरक्षिततेच्या भावनेतून निर्माण झाली आहे. त्याच्या मनाला भक्कम भावनिक आधार मिळाला की त्या आपोआप नॉर्मल होतील. गेली अनेक वर्षे त्यांचे जग अजय भो वती मर्यादित होते, पण त्याच लग्न झाले आणि तुझ्या रूपाने त्यांच्या प्रेमात एक वाटेकरी निर्माण झाला. अजय सुद्धा आई-आई ऐवजी मानू-मानू करू लागला.

आक्कांच्या निराश मनाने यामागची कारणे शोधायचा अगदी प्रामाणिक प्रयत्न केला. त्यांना वाटले तू छान राहतेस, नटतेस, गजरे घालतेस म्हणून सगळे तुझ्या भोवती भोवती करतात. आपण ही असेच करूया म्हणजे आपला एकटेपणा दूर होईल.....माणसे पुन्हा आपल्या जवळ येतीलमला वाटते त्यांच्या ह्या आजाराची सुरवात तिथूनच झाली असावी.

ती तीव्रता शर्वरी आणि सलोनी च्या जन्मानंतर बरीच कमी झाली कारण मुली सारख्या त्यांच्या मागे असायच्या, पण मुली मोठ्या झाल्या, त्यांचे जग विस्तारले आणि अक्का पुन्हा एकट्या पडल्या, मानसी या वयात आपली कोणाला गरज नाही हा विचार खूप त्रास-दायक असतो ग, बऱ्याच मानसिक आणि शारीरिक आजारांना सुद्धा इथून सुरवात होते.

आता मुली आजीच्या मागे मागे करत नाहीत म्हणून त्यांची एकटेपणाची भावना पुन्हा उफाळून आली आहे, आणि त्या अशा बेताल वागतायत. पण इतकी गंभीर अवस्था.....???

तुला सांगितले न, थकलेले शरीर आणि रिकामे मन नाना विचारांचे स्थान असते. आक्कांचे तरुणपण ग्रिष्माप्रमाणे को रडे गेले, कर्तव्य-पालना-साठी त्यांनी हा कोंड-मारा सहन केला, पण.....आता मात्र त्यांच्या मनाने एकाच गोष्टीचा प्रकर्षाने ध्यास घेतला आहे. "इतकी वर्षे मी मन मारून जगले, पण आता का सहन करायचे? मी मला हवे तसे वागणार. आणि ही भावना इतकी प्रबळ आहे की त्यांचे ३० वर्षांपूर्वीचे वय आणि आत्ताचे वय यातला फरकच मानायला त्या तयार नाहीत. पण.....हे सावरणार कसे?

यावर एकच उपाय आहे, मी औषधे तर देतेच, पण त्यांचे मनस्वास्थ्य टिकवण्याची नितांत आवश्यकता आहे. त्यांच्या कोणत्याही कृतीवर एकदम प्रतिक्रिया द्यायची नाही, तर हळू-हळू व्यक्त व्हायचे. त्यांच्याशी सतत नवनवीन विषयांवर बोलत राहा, जेणे करून त्यांना आपला भूतकाळ आठवत कामा नये. स्वताहून त्यांच्याशी बोलायलाच हवे तुम्ही.

पण मी आणि अजय तर दिवसभर बाहेर असतो ,.....मग मुलींचे सहकार्य घ्यायचे . मानसीने घरी आल्यावर अजय आणि मुलींना सर्व सांगितले . आता मुली ही आवर्जून आक्कांशी नवीन नवीन कपड्यांविषयी मेक अप विषयी चर्चा करू लागल्या , मानसी त्यांच्या साठी खूप काही आणू लागली . त्यांचे सगळी जण सारखे कौतुक करू लागले . अजय चे आई शिवाय पान हलेनासे झाले . जोडीला औषधे चालूच होती . ३ महिन्यातच अक्का खूप बदलल्या . त्यांना पूर्वीसारखी भडक केश -भूषा आणि वेश-भूषा आवडेनाशी झाली . बोलण्यातला बेताल पणा नाहीसा झाला . सुसूत्रता आली आणि त्यांच्या मनाची संभ्रमावस्था लोप पावली. एका सुजाण समर्थ व्यक्तिमत्त्वाचा नव्याने जन्म झाला . सगळ्यांना त्यांच्या लाडक्या अक्का परत मिळाल्या . घरामध्ये आनंदी वातावरण निर्माण झाले .

एक दिवस त्या रोजच्यासारखी मानसीची वाट बघत बसल्या होत्या . ती येताना दिसली तशी त्या लगबगीने पायरी उतरून तिच्याजवळ गेल्या . मानसीने पर्स मधून एक मोठा द्रोण बाहेर काढला . सुगंधाने सारे वातावरण भरून गेले . द्रोणातला गजरा बघून त्या म्हणाल्या , "मानसी आता बरी आहे ग मी !! आता गजरे नको आणत जाउस ,"अक्का तुमची फुलांची आवड मला माहित आहे . मी आता रोज दोन गजरे आणणार एक माझ्यासाठी आणि एक तुमच्यासाठी , अगदी मनभरून सुगंध अनुभवण्यासाठी!! आणि तिने जुई चा गजरा त्यांच्या हातात ठेवला . त्यांनी गजरा समाधानाने नाकाशी नेत तिला हळुवारपणे हाक मारली,"मानसी!! अन ती त्यांच्या कुशीत शिरून आनंदाश्रू ढाळू लागली .

ग्रीष्म ऋतू संपून वसंताचे आगमन झाले होते... तिच्या डोळ्यातल्या श्रावणसरी अगदी मुक्तपणे बरसात होत्या .

--- साधना गोखले

च्याई.s.s.यला परत तिचा फोन आला..

सकाळी साडेसातच्या सुमारास घर सोडले . डॉक्यार्डहून बेलापूर ट्रेन पकडली . फर्स्टक्लासचे कंपार्टमेंट अन नेहमीची विंडो सीट. कॉटन ग्रीन यायच्या आधी सवयीने डोळा लागला . अर्थात तेच बरे असते , कारण पुढे वडाळ्याला कॉलेजला जाणार्या अठरा ते चोवीस वयोगटातील ललना (गेली दहा वर्षे मी यांवरच डोळा ठेऊन असतो) चढल्या की पापणीला पापणी भिडवावीशी वाटत नाही तिथे झोपणार काय .. मग बेलापूर आल्यावर परतीच्या एका प्रवाश्याने नेहमीसारखे माझी जागा पटकावण्यासाठी मला न चुकता उठवले तेव्हाच काय ती जाग आली . तसेच अर्धवट सध्वट मिटलेल्या डोळ्यानी पाच -एक मिनिटांची पायपीट करत ऑफिसला पोहोचलो . कॉम्प्युटर चालू करायची कळ दाबून , पोटात लागलेल्या कळीला न्याय द्यायला म्हणून वॉशरूमला होऊन आलो . फ्रेश झाल्यावर इकडचे तिकडचे मेल चेक करून अदमासे साडेनऊ वाजता प्रत्यक्ष कामाला सुरुवात केली तोच पाचदहा मिनिटांतच अपेक्षेप्रमाणे फोन खणखणला . ही दिवसातली पहिली घंटा होती . धोक्याची म्हणालात तरी हरकत नाही.

"कुठे आहेस?" हे लो बोलताक्षणीच समोरून हा पहिलाच प्रश्न.

"ऑफिसला, आणि कुठे?" गेल्या सहा महिन्यात माझे हे उत्तर (त्यातील "आणि कुठे?" सह) कधीच बदलले नाही. ना तेच तेच उत्तर रोज रोज काय द्यायचे या विचाराने त्रासलेला सूर कधी बदलला . आणि तरीही समोरच्याला आपला प्रश्न बदलावासा वाटला नव्हता, कदाचित याच रसायनाला बायको असे म्हणत असावेत.

"काय करतोयस?" पाठोपाठ त्याचाच जोडप्रश्न.

"काम करतोय. आणि काय करणार?" हे ही उत्तर ठरलेलेच. पण बर्‍याचदा मग मीच त्यापुढे, "आता ऑफिसमध्ये काय झक मारणार काय?" , "आम्हाला काम करायचेच पैसे मिळतात" , "बस तुझ्याच फोनची वाट बघत होतो" असे काहीबाही जोडून संवाद रुचकर(??) बनवायचा प्रयत्न करतो.

"अरे आज पेपरवाला वेळेवर आलाच नाही, मग पेपर न घेताच निघाले तसेच. ट्रेनसुद्धा लेट होती. नशीब माझी ठाण्याची ९.३८ वेळेवर मिळाली. नाहीतर आजही लेट झाला असता कालसारखा. उगाच लेटमार्क लागला काल. आधीच सुट्ट्या संपल्या आहेत माझ्या. प्रिन्सिपल मॅमनी नियमही हल्ली खूप स्ट्रिक्ट केले आहेत. दहाचे प्रॅक्टिकल सव्वादहापर्यंत सुरू झालेच पाहिजे...."

काल जेव्हा तिला लेट झाला होता तेव्हाही हीच सारी टप चालू होती. आणि आज जेव्हा वेळेवर पोहोचतेय तेव्हाही कालचेच रडगाणे ऐकवत होती. काहीही डोक्यात शिरू न देता कानावर जे पडेल ते तिथवरच ठेवायचा माझा प्रयत्न चालू होता. पण आजही वेगळे काही ऐकण्यासारखे नाही हे लक्षात येता मध्येच तिला टोकून थोडक्यात दिवसभरात मला करायच्या असलेल्या ऑफिसच्या कामाची व्याप्ती सांगायचा प्रयत्न केला. अर्थात टेक्निकली ते तिला समजण्यासारखे नव्हते पण निदान आज(ही) मला खूप काम आहे या भावना तिच्यापर्यंत पोहोचवण्याचे काम मी केले जेणेकरून दिवसभरात येणार्या फोनच्या संख्येत थोड्याफार प्रमाणात घट होईल.

पण कसले काय.. रोज मरे त्याला कोण रडे.. मी रोजच 'आज खूप काम आहे' असे सांगतो याचा तिच्यावर फरक थोडी पडणार होता. अकराच्या सुमारास तिचा फोन परत खणखणला. म्हणजे फोन माझाच, पण समोरून कॉल तिचा. मध्यंतरी तिच्यासाठी म्हणून वेगळी रिंगटोन सेट केली होती. तिचा फोन आल्यास रोमँटीक फीर्लींग यावी म्हणून नाही काही, तर

दुरूनही न बघता हा तिचाच फोन आहे हे आगाऊ समजावे आणि त्यानुसार घ्यावा की नाही, आणि घ्यावा तर थोडक्यात कसा निपटावा याचा विचार करायला पुरेसा वाव मिळावा म्हणून. पण नंतर मला हिचे किती फोन येतात याचा रेकॉर्ड माझ्या आजूबाजूच्यांना समजायला लागल्याने परत होती तशीच सेटींग केली. तरीही आता माझा फोन वाजताच आजूबाजूच्यांना समजलेच की हा ह्याच्या हिचाच असणार, कारण वेळ ठरलेली होती ना. अकरा म्हणजे तिची चहाची वेळ. आणि चहा'ड्या करायचीही.. हक्काचे गिर्हाईक असे मी एकच ना. यावेळी घरच्या चहाड्या केल्या जातात. सुदैवाने माझ्या बायकोचे तिच्या सासूशी असलेल्या संबंधांवर एकता कपूरच्या कोणत्याही मालिकेचा प्रभाव नसल्याने हे थोडक्यात निपटते. बर्याचदा हे, "अरे मी आज असे केले, आईला (आई म्हणजे माझी आई आणि तिची सासू) हे तसे मुद्दाम केले असे वाटले नसेल ना.. अरे काल आई मला अशी म्हणाली, काय असेल त्यांच्या मनात.." असेच काहीसे मिळमिळीत असते.

आजही काही वेगळे नव्हते. सकाळी घाई झाली म्हणून चार भांडी घासायची ठेऊन तशीच निघाली होती. आणि आता आईला राग तर येणार नाही ना, आपली सून कामचुकार तर वाटणार नाही ना अशी भिती व्यक्त करणे चालू होते. मलाही घरी फोन करून आईला हे समजावून सांगायची विनंती झाली. जवळच माझ्याबरोबर काम करणारा एक ड्राफ्ट्समन हातात डॉईगशीट घेऊन मी फोन कधी खाली ठेवतो याची वाट बघत उभा होता. त्याच्यासमोर काही बोलायचीही चोरी. नुसते हम्म हम्म करणे म्हणजेही याची बायको याला समोरून झापतेय की काय असा गैरसमज होण्याची शक्यताच जास्त. शेवटी संध्याकाळी आईशी या विषयावर बोलतो म्हणून फोन ठेवला एकदाचा.

आज खरेच खूप काम होते. बरोबरच्या ड्राफ्ट्समनच्या शंकाचे समाधान करून त्याला कटवले आणि पुन्हा कॉम्प्युटरच्या डब्यात तोंड खुपसले. खरे तर ऑफिसची नऊ ते साडेपाच ही वेळ कशी एकदा भरभर संपते आणि दिवसाची सुट्टी होते हेच आपल्या मनात असते.. असायला हवे.. पण कधी काम जास्त आणि वेळीच करणे गरजेचे असेल तर ऑफिसमधला वेळही सावकाश जावा असे वाटते आणि नेमके याच वेळी तो भरभर जातो. त्या तोंड खुपसलेल्या अवस्थेतच घड्याळ्याच्या काट्याने एक गिरकी घेतली आणि साडेअकराचे साडेबारा झाले. नेहमीप्रमाणे साडेबाराचा अलार्म वाजला. साडेबाराची जेवणाची सुट्टी झाली हे सार्या ऑफिसला माझा फोन वाजल्यावरच समजते. रीमाईंडर लाऊन फोन करते की काय माहीत नाही पण अचूक ठोक्यालाच रिंग वाजते.

"जेवायला नाही गेलास?" टिपिकल प्रश्न क्रमांक..... असो,

"हा, निघतोय थोड्या वेळात", कॉम्प्युटर स्क्रीनवरची नजर न हटवताच माझे उत्तर..

त्यानंतर मग ठरल्याप्रमाणे आज जेवणात काय आहे याचे डीटेल्स दिले गेले. दररोजप्रमाणे डबा खायच्या आधीच त्यात झालेल्या चुका आणि त्यामागची कारणे सांगितली गेली. हे फार गमतीशीर प्रकरण असते, म्हणजे काही ना काही रोजचे असतेच. कधी काय तर आज घाईघाईत चपात्या गरमच भरल्या म्हणून त्यांना पाणी सुटले असेल, तर कधी आज माझा उपवास असल्याने मीठाचा अंदाज आला नाही, तर कधी कूकरची शिड्डीने कसा दगा दिला आणि उसळ जास्त शिजून तिचा कसा रगडा झालाय हे सांगितले जाते. पण काही ना काही रोजच असे सांगून माझी ते अन्न झेलायची मनस्थिती बनवायच्या नादात उगाच आधीच त्या जेवणाबाबत माझे मन कलुषित केले जाते. म्हणून हल्ली मी हे फारसे मनावर घेत नाही. आज काय म्हणाली तर, फोडनीच्या भातात घातलेला कांदा दगडासारखा होता म्हणून जरा कच्चाच राहिला. दाताला थोडीशी कचकच लागेल. आता काय बोलणार, काढून काढून खाईल म्हणालो. तर सॉरी बोलून माझी मनधरणी करणे सुरू

झाले. बरे हे सॉरी देखील 'एटीकेट्स अँकड मॅनर्स'वाले नसते तर शोन्या, मोन्या, शोनुल्या, मोनुल्या नको नको त्या नावांचा उद्धार असतो ज्याने खरे तर चीड आणखी वाढतेच. म्हणतात ना भीक नको पण कुत्रे आवर.. आता अगदीच टोकाची म्हण वाटेल ही, पण खरेच हिचे ते क्षमायाचना ऐकण्यापेक्षा तिची चूक पोटात घालणे परवडते. (इथे शब्दशः पोटात घालणे हा अर्थ घेतला तरी हरकत नाही.)

माझा हा फोन आटोपला तसे शेजारच्या मुलीने (अरे हो, माझ्या उजवीकडे आणि डावीकडे दोन्ही शेजारी मुलीच बसतात बरं का. अं.. विषयाशी याचा काही संबंध नाही तर सहज तुम्हाला जळवायला म्हणून आपले सांगितले) मला विचारले, "चला, मग जायचे जेवायला..!" हा प्रश्न नव्हता की सूचना नव्हती. तर माझ्या बायकोचा साडेबाराचा फोन आटोपला की जेवायला उठायचे हा आमचा शिरस्ताच होता.

तर.., कांदा एवढाही कच्चा नव्हता. किंबहुना नव्हताच. उगाच काहीतरी बोलायचे म्हणून हिने काहीतरी थाप मारली का अशी शंकाही आली. किंवा कदाचित आधीच तिची चेतावणी ऐकून दगडही पचवायची मनाची तयारी करून बसल्याने मला तो कच्चा कांदाही मुलायम वाटला असावा बहुतेक. आणि असे असेल तर तिचा हा तोडगा काम करून गेला हे कबूलही करावे लागेल. असो, जेवण तर झाले आता दुपारच्या दीडच्या फोनला याचा रीपोर्टही द्यायचा होता. यावेळचा फोन म्हणजे नुसता गोंगाट असतो. कारण आता तिच्याकडे जेवणाची सुट्टी असते. तिच्या मैत्रीणीचा ग्रूप म्हणजे नुसता चिवचिवाट. आता बायकांचा आवाज म्हणून चिवचिवाट असे गोंडस नाव दिले, अन्यथा कर्णकर्कश्य कावकावाट असतो. दोन घासांच्यामध्ये एखादे वाक्य बोलतात की दोन वाक्यांच्यामध्ये एखादा घास खातात, की बोलताना तोंडाची जी हालचाल होते त्याचाच वापर करून तोंडातील घासाचे चर्वण केले जाते देव जाणे, पण पार्श्वभूमीला त्यांची अखंड बडबड कानावर पडतच असते. आमच्या हिने एकदा स्वताचे दोन घास खाऊन जेवण नक्की कसे झालेय याचा अंदाज घेतला की मग मला फोन लागतो.

"जेवण कसे झाले होते..?"

अमिताभच्या (ज्यांना शाहरुखखान आवडतो त्यांनी शाहरुख घ्या.) कौन बनेगा करोडपतीमधील करोड रुपयांचा प्रश्न. सर्व लाईफलाईन संपलेल्या आणि कोणताही पर्याय निवडला तरी हमखास चुकणार याची खात्री असलेला, तरीही खेळ सोडून जाण्याचा पर्याय नसलेला प्रश्न.

माझे उत्तर क्रमांक एक - "मस्त झाले होते, सर्वांना आवडले. तुझी बायको खूप मस्त जेवण करते असे म्हणाले सारे.."
(तिच्या पाककलेच्या स्टॅंडर्डचा विचार करता जेव्हाही ती ठिकठाक जेवण बनवते तेव्हा माझ्या तोंडातून अशीच प्रामाणिक(?) प्रतिक्रिया बाहेर पडते.)

यावर तिची प्रतिक्रिया - "मस्करी करतोयस ना माझी.. एवढे पण काही खास झाले नव्हते..?" पाठीमागून थंड उसासा.. स्वताच्या पाककौशल्यावर केवढा हा विश्वास.

माझे उत्तर क्रमांक दोन - "भाजी बरोबर नव्हती ग, जास्त खायला नाही झाले, दोनच चपात्या गेल्या.."

(खरेच केवळ दोन चपात्या खाल्या असल्याने आणि दोन डब्यात तश्याच शिल्लक असल्याने अर्ध-उपाशी पोटातून खरे काय ते बाहेर पडतेच.)

यावर तिची प्रतिक्रिया - "मी सकाळी उठून एवढे मेहनत करून बनवते आणि तू मात्र....." पुढचे आवाज कुठूनतरी दूरवरून आल्यासारखे मी ऐकतो.

माझे सुवर्णमध्य साधायच्या प्रयत्नात दिलेले सावध उत्तर - "हम्म ठिक होते, संपवला पूर्ण डबा"

यावरही विस्फोट - "बस्स... ठीक होते.. हम्मम.. ठीक आहे मग.."

आता तुम्ही म्हणाल यात कसला विस्फोट?

हे तर आता आयुष्यात एका तरी बाईचा जवळून अनुभव घेतलेलाच ओळखू शकतो की यांच्या मौनात केवढे रौद्र वादळ दडले असते.

अश्यावेळी मग फोन ठेवायच्या आधी तिने काहीतरी नेहमीसारखी किटकिटच करावी असे वाटून जाते.

आणि हो, या वेळच्या फोनच्या संवादामध्ये काही बिनसले तर चालू होते एक मोबाईल मेसेजची मालिका .. कधी नुसतेच खडूस.. तर कधी आय रीअली रीअली हेट यू पासून माझ्याशी परत कधी बोलू नकोस पर्यंतचे धमकीसत्र..

आज कच्च्या कांद्याबद्दल काय बोलायचे हा प्रश्नच होता. पण माझे नशीब पक्के होते जे तिच्या डोक्यातून कच्चा कांदा निघून गेला होता, अन्यथा काहीही तिच्या मनाविरुद्ध बोललो असतो तरी तिने मला कचाकचा खाल्ला असता.

तीन-सव्वातीन वाजले, म्हणजे माझी दुपारची चहाची वेळ झाली . तसा जागेवरच येतो चहा, पण काम तेवढ्यापुरते थांबवले जाते. वाटले आता हिला फोन करावा आणि तिला जे काही बोलायचे असते ते आताच बोलायला वेळ द्यावा म्हणजे नंतर कामाच्या वेळी हिचा फोन येणार नाही . पण हा असा साधासरळ हिशोब नसतोच मुळी . एकदा चार वाजले की हिचे संध्याकाळचे लगातार फोनसत्र सुरू होते ते ऑफिसमधून निघेपर्यंत चालूच राहते . प्रत्येक फोनमध्ये एकच ज्वलंत प्रश्न विचारला जातो आणि तो म्हणजे, "काम कधी संपणार आणि कधी निघणार?" रोज संध्याकाळी मी तिला वाशी स्टेशनवरून पिक-अप करतो असे आमचे रूटीन आहे म्हणून ही माझा असा पिच्छा पुरवत असते . माझे ऑफिस साडेपाचला सुटत असले तरी साडेपाचच्याच टोल्याला निघणे आम्हा ईंजिनीअर्सच्या नशीबी असे कधी नसतेच . काम काय आहे आणि किती शिल्लक आहे यावर रोजच्या रोज निघायचा टाईम ठरतो . कधी चारलाच अंदाजा येतो तर कधी सहा वाजले तरी अजून किती थांबावे लागेल याचा पत्ता नसतो. त्यामुळे चार-साडेचार, पाच-साडेपाच असे दर अर्ध्या तासाने हिचे अपडेट्स घेणे चालूच असते.

कधी मी कामात व्यस्त असतो, कधी एखादी आकडेमोड अर्ध्यावर आली असते तर कधी बॉसच्या केबिनमध्ये असतो . कधी कधी मलाच लवकर जावेसे वाटत असते पण कामाच्या रगाड्याने लवकर पळता येणार नाही म्हणून हैराण असतो . अश्यावेळी अचानक हिचा फोन आला की नाही म्हटले तरी कधी सटकतेच . आजही तेच झाले . "उगाच डोके नको खाऊस यार.. सातच्या आधी मी नाही निघू शकत.." असे बोलून खटकन फोन कट केला.

थोडावेळ शांतता झाल्यासारखी वाटली . नाही म्हणाले तरी चुकचुकल्यासारखे वाटले . क्षणाला वाटले की परत उलटा फोन करावा, पण नकोच.., कामही तसे खूप होते , आणि फोन करूनही फायदा कितपत होईल याची खात्री नव्हती . ती समोरून मौनव्रत धारण करणार आणि फोनचे मीटर फुकट चालू राहणार. अश्यावेळी आपण संयम दाखवणे गरजेचे असते, आणि मी

नेमका त्याच मनस्थितीत नव्हतो. म्हणून विचार केला की त्यापेक्षा आधी ऑफिसचे काम उरकून घ्यावे आणि संध्याकाळी प्रत्यक्ष भेटूनच काय ती समजूत काढावी. सोबतीला एखादे डेअरी मिल्कचे चॉकलेट किंवा एक प्लेट पाणीपुरी पुरेशी होती. जर त्यानेही काम झाले नसते तर मग वाशी स्टेशनबाहेरच्या केक शॉपमधील पेस्ट्रीचा वार नक्कीच खाली गेला नसता.

संध्याकाळी काम संपेपर्यंत सातचे सव्वासात झाले. फोन चेक केला तर ना तिचा मिसकॉल दिसला ना मेसेज. म्हणजे बाईसाहेब जाम रागावलेल्या दिसत होत्या. भराभर टेबल आवरले, कॉम्प्युटर बंद केला. फ्रेश होऊन आलो आणि बॅग खांद्यावर लटकवून ऑफिसाच्या बाहेर तिला फोन लावतच पडलो.

"गालावर खळी, डोळ्यात धुंदी.. वाट पाहते मी, एका इशार्याची..." पुर्ण गाणे ऐकवून फोन कट झाला पण समोरून काहीच उत्तर नाही. वैतागतच पुन्हा फिरवला, पण पुन्हा तेच.. अख्खे गाणे वाजले, पण फोन काही उचलत नव्हती. कदाचित राग जरा जास्तच आला असावा. म्हणजे नुसतीच रुसली नव्हती तर थोडीशी चिडलीही होती तर.. पाच-सहा वेळा फोन करून झाला, मग मोठ्या धीराने, दिल पे पत्थर ठेऊन तिला "आय अॅम सॉरी" असा मेसेज केला. थोडावेळ झाला तरी काहीच रीप्लाय नाही. पुन्हा फोन केला, तरी उचलला नाही. मग आता एक मेसेज ऑलरेडी केलाच आहे तर लगो लग "आय लव्ह यू" सुद्धा पाठवले. 'मीच नेहमी हे असले मेसेज पाठवते, तुला काही पडलेच नसते,' अशी रड नाहीतरी तिची नेहमी असतेच. माझ्याकडून असले मेसेज बघून कदाचित तिचा राग निवळण्यास मदत होईल. पण कसले काय, तरीही अप्लाय अप्लाय नो रीप्लाय चालूच होते.

एव्हाना मी बेलापूर स्टेशनला पोहोचलो होतो. ट्रेन येण्यास अजून वेळ होता. प्लॅटफॉर्मवरच्या बाकड्यावर बसून पुन्हा पुन्हा तिला नाद लागल्यासारखा फोन लावत होतो. दुपारी चार वाजल्यापासून तिच्याशी काही कॉन्टॅक्ट झाला नव्हता. एवढा वेळ तिचा आवाज ऐकल्याशिवाय राहण्याची सवय नव्हती. टेबलावर फोन ठेऊन इथेतिथे कामानिमित्त किंवा वॉशरूमला गेली असेल म्हणावे तरी एव्हाना परत तिने जागेवर यायला हवे होते. मुळात एवढ्या उशीरापर्यंत ती कॉलेजमध्ये थांबण्याची शक्यता कमीच होती. तिचे कॉलेज पाचलाच सुटते. माझ्या अंदाजाप्रमाणे आणि तिच्या नेहमीच्या सवयीप्रमाणे ती कॉलेजमधून फार तर फार सहालाच निघून वाशी स्टेशनवर माझी वाट बघत बसली असावी किंवा थोडी उशीरा निघाली अन ट्रॉफिकमध्ये फसली तरी रिक्षामध्ये असायला हवी. कोणत्याही स्थितीत फोन तिच्या जवळच असणारच, त्यामुळे उचलायला हा हवाच. जो फोन घेऊन ती दिवसभर मला सतत पिडत असते त्यापासून ती दूर कितीशी राहणार होती. तिच्या रागालाही मी गेले दीड वर्षांपासून ओळखून होतो. माझे मेसेज बघून तो निवळून तिच्याकडून प्रतिसाद अपेक्षित होता. आता मात्र माझ्या मनात भलतेच विचार येऊ लागले.

दोन-चार दिवसांपूर्वीच तिने विषय काढला होता की तू ऑफिसमध्ये उशीरापर्यंत थांबतो तेव्हा स्टेशनवर तुझी वाट बघण्यापेक्षा कॉलेजमध्येच माझे पी.एच.डी. चे काम करत थांबत जाईन. पण कॉलेजमध्ये सहानंतर सारे निघून गेल्यावर सामसूम वातावरणात थांबणे सेफ नसते असेही काहीसे म्हणत होती. आज मी उशीर होणार आहे हे कन्फर्म सांगितल्यावर कदाचित थांबली असावी आणि... नाही नाही.. काहीही काय.. ती सर्व गेल्यावर नक्कीच निघाली असावी.. पण मग फोन का उचलत नव्हती.. रिक्षा तर कुठे उलटली नसावी.. गेले दोन आठवडे सारा हायवे खोदून ठेवला आहे त्यामुळे अश्या तुरळक घटना घडल्याही आहेत. पण अपघात झाला असेल तर आजूबाजूच्या कोणीतरी फोन उचलून सांगायला हवे ना. फोन बंद नाहीये त्याअर्थी कोणी तो चोरलाही नसावा.. नाहीतर चोरणार्याने लगेच स्विचऑफ केला असता. म्हणजे कॉलेजमध्येच काही

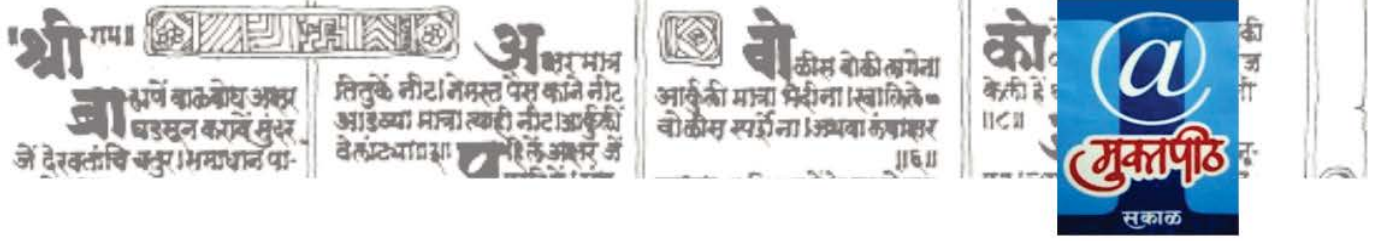
बरेवाईट.. छे.. विचार परत फिरून तिथेच .. एका जागेवर बसवतही नव्हते . जागेवरून उठून मी प्लॅटफॉर्मवर फे र्या मारू लागलो. काय करावे हेच सुचत नव्हते.

अचानक तिच्या बहिणीची आठवण झाली . अरे हो, तिचे माहेरही वाशीलाच होते . पण जवळ असूनही माहेरी वरचेवर जाणे ती टाळते. आणि त्या ही स्थितीत फोन का उचलत नाही याचा संदर्भ लागत नव्हता . तरी तिच्या बहिणीला फोन लावायचे ठरवले. निदान थोड्या वेळासाठी तरी डोक्यातील विचारचक्र थांबेल , कोणाशी तरी बोलून मनावरचे दडपण तरी हलके होईल . पण बहिणीला देखील दिवसभरात तिचा फोन आला नव्हता , की ती माहेरी देखील गेली नव्हती . मी तिच्या बहिणीशी सहज बोलल्यासारखेच बोललो. माझ्या मनातील शंका मला तिच्या डोक्यात घालायच्या नव्हत्या. पण आता पुढे काय.. हिचा शोध कसा घेणार.. एवढ्यात पोलिसात जाण्याचा विचार करण्यात काही अर्थ नव्हता . तिच्या कॉलेजलाच जायचे ठरवले . त्या आधी फोन केला तर.. पण माझ्याकडे तिच्या कॉलेजचा नंबर होता कुठे..? कॉलेजचा काय साधा तिच्या एखाद्या मैत्रीणीचा नंबरही मला स्वताजवळ असण्याची कधी गरज भासली नाही . ती माझा नंबर काही कारणांमुळे लागला नाही तर माझ्या ऑफिसच्या फोनला दणाणून सोडते , तो ही नाही उचलला तर माझ्या बरोबर काम करणार्या मित्राला लावते .. आणि मी मात्र.. श्या.. स्वताच्या हलगर्जीपणाचा राग येऊ लागला.

ट्रेन आली तसा यांत्रिकपणे याच विचारांत आत चढलो . आत बर्यापैकी खाली असूनही तिथेच दाराजवळ उभा राहिलो . दर स्टेशनला फोन फिरवत होतो. सारा वेळ आशेने त्या फोनकडे नजर लाऊन होतो की आता अचानक तिचा फोन येईल आणि मी तिला एवढा वेळ फोन का नाही उचललास , कुठे कडमडायला गेली हो तीस म्हणून मनसोक्त ओरडून घेईन .. पण च्यायला तिचा फोन का येत नव्हता .. स्टेशनमागून स्टेशन जातच होते . वाशी आले तसे मी ट्रेन थांबायच्या आधीच उडी मारून उतरलो आणि गेटच्या दिशेने पळत सुटलो . जितके लवकर जमेल तितके मला तिच्या शोधात तिच्या कॉलेजला पोहचायचे होते. घाईघाईत सहज सवयीप्रमाणे ती बसते त्या बाकड्यावर नजर टाकली आणि ... क्षणभर तिथेच थबकलो . नकळत पावले त्या दिशेला ओढली जाऊ लागली . बाईसाहेब मस्तपैकी पर्स मांडीवर घेऊन पुस्तक वाचत बसल्या होत्या . तिच्या समोर जाऊन उभा राहिलो. तिने वर पाहिले. नजरानजर होताच मी काही बोलणार , विचारणार याच्या आधीच हसत, दातओठ चावत म्हणाली की अरे आज फोन कॉलेजमध्येच विसरले .. हाह.. किती मुख्य होतो मी .. हे असेही घडू शकते हे माझ्या डोक्यात कसे आले नाही. स्वतावर हसावे की रडावे कळत नव्हते. तरीही नकळत दोन थेंब गालावर ओघळलेच..!

...तुमचा अभिषेक

".....आर्जव"

रागा रागानं घरातून बाहेर पडलेलं त्याच पाऊल मला अस्वस्थ करत होत . चिडण नवीन नव्हतं , स्वभाव तसा हेकेखोरच होता, पण तरीही त्याच्या चिडण्याची सवय असूनही मला ती झेलण्याची ताकद मात्र अजूनही मिळत नव्हती . तो गेला तस मीही माझ आवरू लागले . रोज नाही पण बहुतेक वेळा एकत्र जा पं होत आमच . त्याच आणि माझ ऑफिस चार \पाच किलोमीटरच्या अंतरावर एकमेकांपासून , त्यामुळे एकच गाडी काढायची . संध्याकाळी पुन्हा येताना एकत्र . कधी भाजी मार्केट तर कधी मुलानी ची भेळ , कधी कधी उगाच वेड्यासारख गाडी पार्क करून पायीच फिरायचो . अश्यावेळी खूप खुललेला असायचा तो , तेव्हा नवरा कमी मित्र जास्त वाटायचा . लहान असतानाच्या , कॉलेजातल्या, मामा, मावश्या, अगदी आजच्या पणज्या पर्यंतच्या गप्पा मारत बसायचा , हलवाव लागायचं एवढी तंद्री लागायची त्याची . गप्पांचा ओघ असा असायचा कि त्यात मला स्वतःबरोबर वाहात वाहात दूरवर न्यायचा.

आज तबबल पंधरा दिवसांनी माझ्या गाडीला हात लागला होता . थोडी वरवर साफ करत मी फाटकातन बाहेर काढली . एकट जाणं जिवावर यायचं , पण पर्याय नव्हता . गाडीच्या चाकांसोबतच मनाची चाक फिरू लागली . रात्रीचा प्रसंग डोळ्यासमोर येवून उभा राहिला .

रणधीर रात्री उशिरा घरी परतला होता . त्याच्या मित्राचं लग्न ठरलं होत , त्याचीच पार्टी होती जुईनगर ला . ड्रिंक घेवून आला होता. बीअर घ्यायचा तो अधूनमधून , शक्यतो घरीच, कधी तरी सुट्टीच्या एखाद्या शनिवारी किवा रविवारी मस्त मूड बनवून प्यायला बसायचा. मी नाही अडवायचे, कारण पिल्यानंतर भलताच रोमँटीक व्हायचा तो . मग कविता, शेर, शायरी, खूप खुश असायचा. खर सांगायचं तर त्याच पिणं आवडायचं नाही मला , पण त्याच्या चेहेऱ्यावरचा तो आनंद, त्याच स्वतामधे हरवून गेलेलं बघायचा मोह आवरायचा नाही मला . गोड दिसायचा, निरागस डोळे, खोडकर हसणं, त्याचं नशेत असण म्हणजे मला न पिताच नशा चढण काय असत ह्याच प्रात्यक्षिक . काल रात्री तो ड्रिंक करूनच घरी आला . खूप उशीर पर्यंत वाट बघून बघून मी झोपून गेली, त्याच्याकडे असणाऱ्या किल्लीनच दार उघडून आत आला.

अचानक होणार या गरम स्पर्शान मी दचकून जागी झाले . काही कळायच्या आत , रणधीरन हातांच्या विळख्यात मला जखडल. का कुणास ठावूक, पण मी स्वतःला सोडवून घेत होते त्याची घट्ट होणारी मिठी , मी दोन्ही हातांनी जमेल तितकी ताकद लावून सैल करू पहात होते . तो चिडला, ओरडला माझ्यावर, हातावरची पकड इतकी घट्ट केली कि हाताला मुंग्या आल्याचं जाणवू लागल . हयापूर्वी रणधीर अस कधीच वागला नव्हता . रागाच्या भरात मी उशी घेवून ड्रॉइंग -रूम मध्ये येवून झोपले. झोप नव्हती लागली, पण त्याला शांत करण्याचा हाच एकमेव पर्याय वाटला तेव्हा.

पहाटे पाच वाजता मी खोलीत जावून पाहिलं तर तो तसाच अगदी तसाच झोपला होता . जवळ जाऊन मी त्याच्या चेहेऱ्याकडे पाहिलं . रात्रीचा रणधीर आणि आत्ताचा शांत झोपलेला रणधीर , खूप फरक होता दोघांमध्ये . मी त्याच्या केसावरून हात फिरवला , तशी त्याने कूस बदलली , मग पायात रात्रभर तसेच असणारे पायमोजे काढून , पायाखाली गेलेलं पांघरून काढून त्याच्या अंगा वर घातलं . क्षणभर जीव तिथेच रेंगाळला होता माझा . निपचित झोपलेलं त्याचं शरीर , शांत वाटणारा चेहेरा, फार मस्ती करून थकल्यासारख वाटणा , लहान मुल जस पाय गुढग्यात दुमडून झोपत , तसा झोपला होता रणधीर. बराच वेळ मग मी त्याच्या केसातून, त्याच्या पाठीवरून, प्रेमान, मायेन हात फिरवत बसली होती, जणू रात्रीच्या

श्री गणेशाय नमः

श्री गणेशाय नमः
जें देवकंठि अरु । भगवत पा-

अभर मान

तितुके नीट। नेमस्त पस कानि नीट
आडव्या मान। त्यही नीट। अरु नीट
वेळटायाया। तितुके अरु जें

बो

कोस बोकी लयेना
आरु की मात्रा मिरीना । स्वातिते
चो कोस स्परीना । ज्यवा कंवापर
॥६॥

को

केरी हे
॥८॥

प्रसंगाला आपल्याच ओंजळीत सावरत होती.

रस्ता संपला होता. गाडी ऑफिसच्या गेटवर येवून पोचली. रोजचेच हे चेकिंगचे सोपस्कार. फुकटचे दहा बारा मिनिट इथेच वाया जातात. वैतागलेला चेहेरा करतच मी डिकी ओपन करून दिली. मग सरळ गाडी पार्किंग मध्ये लावून ऑफिसात शिरली. आज तो उठल्यापासून अजिबात बोलला नव्हता. आधी वाटलं अपराधीपणा जाणवत असेल त्याला, पण त्याचा स्वभाव होता, काहीच न बोलण्याचा. चूक असली तरी बोलायचा नाही, नसली तर काय मग..... साहेब सातव्या आसमानावर असायचे. मला सवय लागली होती त्याला सांभाळून घ्यायची, त्याला जपायची. किती का चुका करेना, कसाही का वागेना, पण माघार घ्यायला मला कसलीच लाज वाटायची नाही, माझ प्रेम होत त्याच्यावर.... मनापासून... अगदी मनापासून.

विचारांच वादळ डोक्यात पिसाट सुटल्यासारखे, तरीही मन शांत, चेहेरा हसरा ठेवून काम करण्याचा प्रयत्न करू लागले. खूपच अस्वस्थ वाटू लागल. मी ऑफिसात पोचल्यावर बरोबबर पंधराच मिनिटांनी रणधीर फोन करून पोचल्याची वर्दी द्यायचा. त्यानंतर दर दोन तासांनी फोन. पण आज त्याचा एकदाही फोन आला नाही.

म्हणून मीच केला "हम्म बोल "

काही नाही रे सहज, सकाळपासून आत्ता जरा फ्री झाले, म्हणून म्हटलं तुला फोन करावा."

"मी कामात आहे, नंतर बोलू." अस म्हणून ठेवूनही दिला.

मला सहनच झाल नाही. माझी मीच रडत होते आतून. डोळे पाण्यानं भरून सुद्धा अश्रूंची ओघळण्याचीही हिम्मत होईना. कुठेतरी कुणाशीतरी बोलाव ... म्हणून आईला फोन लावला. तिला सांगायचं तर काहीच नव्हत, पण तिच्याशीच बोलावस वाटलं. फोन केला तेव्हा ती घरी एकटीच होती.

"सकाळपासून फोन वर फोन ग बाई. " अस म्हणताच मला जाम टेन्शन आल, म्हटलं "काय झाल. सगळ ठीक आहे ना?"

"नाही ग सकाळपासून मामीचा दहावेळा फोन झाला निशा रात्री घरी आलीय, तेव्हापासून सगळेच काळजीत आहेत ..."

"अस झाल तरी काय....अचानक???? "

नवरा बायकोची भांडण..... दुसर काय"

आईच्या ह्या वाक्यानं पोटात गोळाच आला. पुढे नेहेमीचच बोलून फोन ठेवून दिला ... आणि कुठून दुर्बुद्धी सुचली नि फोन केला अस झाल. रणधीर सारखाच डोक्यापुढे येवू लागला. आमच्या लग्नाला तीन वर्ष उलटून गेली होती, तरीही दोघातलं

श्री गणेशाय नमः
जें देवकंठि अरु । भगवत पा-

तितुके नीट। नेमस्त पस कानि नीट
आडव्या मान। त्यही नीट। अरु नीट
वेळटायाया। तितुके अरु जें

बो
कोस बोकी लयेना
आरु की मात्रा मिरीना । स्वातिते
चो कोस स्परीना । ज्यवा कंवापर
॥६॥

को
केरी हे
॥८॥

मुक्तापीठ सकाळ

शारीरिक, मानसिक आकर्षण तिळमात्र कमी झाले नव्हतं . जीवघेणा असायचा त्याचा अबोला , पण मी तितकीच चिवट , त्यामुळे सकाळी धरलेला अबोला रात्रीच्या कुशीत मिटून जायचा ... पण हा अबोला रात्रीच्या कुशीतच धरला गेला होता त्यामुळे जास्तच निर्दयी बनला होता.

आयुष्यातली तीन वर्षात, पुढे पुढे सरकलेली संसाराची पाने भरभर डोळ्यासमोरून उलटली , त्यात जगलेले रसवे, फुगवे, प्रेम, आनंद सगळ्याच आत्ता आत्ता घडल्यासारखे ताजतवान . रणधीर रागावला होता , हे त्याच्या बोलण्यावरून मी ओळखलं होतं . खरतर मीच रागावला हव , तर हाच फुगून बसलाय , नेहेमीच असा वागतो , अगदी लहान मुलासारखा . मला त्याला शांत बसलेलं बघायला अजिबात आवडायचं नाही . त्याचा शक्य तितका बोलका सहवास मी जगून घ्यायचे , आवडायचं मला त्याच्याशी बोलायला , त्याला बोलत करायला. खोल रुतलेल्या भावनानाही मग शब्दांचे रूप देत बसायचा . कोण जाणे काय होत त्याच्यात, पण क्षणभरही मला त्याच्याशिवाय करमायचं नाही.

बस ठरलं तर, साहेबांचा रसवा काढायचा.

पाच वाजायची आतुरतेने वाट पाहत होती आज मी . रणधीरला फोन करून त्याच्या मूडचा अंदाजा घ्यायचा ठरवलं. फोन केलाही मी, पण त्याने उचलला नाही , बहुतेक मीटिंग मध्ये असेल , किंवा झईव्ह करत असेल , म्हणून मी पुन्हा प्रयत्न केला नाही. बरीच काम तशीच पॅडिंग , अक्षरशः उद्यावर ढकलून मी घरी जायला निघाले . जाता जाता मार्केट मधून त्याच्या आवडीचे मासे आणि थोडफार रात्रीच्या स्वयंपाकासाठी लागणारे जिन्नस घ्यायचे होते.

आज त्याच्या आवडीचा स्वयंपाक करायचा ... रणधीरच्या प्रेमाचा रस्ता त्याच्या पोटापासूनच चालू होतो . खाण्याचा खूप शौकीन. चमचमीत, तिखट आणि तेवढ्याच गोडही आवडायचं त्याला . सगळ्या गोष्टी वेळेत आटोपून मी घरी पोहोचले . दारात त्याची गाडी उभी असलेली दिसली . " स्वारी आज लवकर आली आहे " अस मनाशीच पुटपुटत मी गाडी पार्क केली . तो आत आहे हे माहित असूनही मी दारावरची बेल मारली नाही . पर्स मधून किल्ली काढून दार उघडलं . रणधीर कसल तरी मासिक चाळत बसला होता . एकदाही माझ्याकडे न पहाता तसाच ... तिथेच. मी शांतपणे आत आले . त्याच अस दुर्लक्ष करणं जाम खटकल होत मनाला , जे काही घडल होत , ज्या कारणावरून अबोला धरलाय त्यात नक्की चूक कुणाची होती ? मग स्वतःची चूक कबूल करण्यात कसला आलाय अपमान ? तेही आपल्याच माणसापुढे मन मोकळ करायचं आहे ना , कि कुणा लोकांपुढे जावून गार्हाःणा मांडायचंय? अस्वस्थ झाले होते मी , एकटी पडले होते . वाटलं पुन्हा आठवून बघावं सांर , कि माझ कुठे काही चुकल का? मी अस का वागले तेव्हा? ज्याच्या विचाराशिवाय दिवसातला एक क्षण जात नाही , त्याचाच सहवास मी का नाकारला त्यावेळी? त्याच्या स्पर्शाला का घाबरले मी? कशाचच उत्तर सापडत नव्हतं.

हात पाय धुवून मी चहा ठेवला . आज फिश फ्राय, फिश करी करण्याचा बेत आखला होता . रणधीरची आवडती डिश म्हणजे चमचमीत, मसालेदार शॅलोफ्राय फिश . मी तयारीला लागले होते , पण एकटीच होते . एरवी रणधीरला चैन पडायचं नाही . हॉल ते किचन सारख्या फेर्याः मारत बसायचा , माझा स्वयंपाक होईपर्यंत कधी कधी किचनमध्येच गप्पा मारत बसायचा , कधी मधी मदतही करायचा.... पण आज अजिबात नाही. आज त्याने माझ्याकडे पाहिलही नव्हतं.

श्री गणेशाय नमः
जें देवकंठि अरु भगवान पा-

अक्षर मात्र
तितुकें नीट नमस्त पस कानि नीट
आडव्या माना त्यही नीट आडुकी
वेळटापाडडः

वो कीस बोकी लग्नेना
आर्की मात्रा मिदीना स्वाकिते
वोकीस स्यर्गेना जयवा रुबाहर
॥६॥

फार कसतरी झाल होतं, वाटलं जावून बोलावं, विचारावं "काय चुकल रे माझ? का अस वागतोयस? पाहिजे ती शिक्षा दे पण अबोला सोड... माझा जीव कासावीस करतो हा अबोला ... दिवसातला बराच काळ तुझ्यापासून दूर असते शरीरानं , पण मन मात्र तुझ्याच भोवती घिरट्या घालत असत माझ... मला समजाव, माझ कुठे काही चुकल असेल तर... पण हा जीवघेणा खेळ सोड रे ..." आता मात्र डोळ्यातलं पाणी मोकळ्या वाटेनं वाहू लागलं.

मी चहा घेवून हॉल मध्ये आले , " चहा घेतोयस ना ?" त्यावर फक्त एक रुसलेला स्वर आला " हम्म " ..

मी म्हटलं " काही खाणार का ? " त्यावर पुन्हा " हम्म ". मी आत जावून चहासोबत खायला बिस्किट्स घेवून आले. पुन्हा एकजात शांतता अगदी एकसाथ नमस्ते म्हण त हजर. मी नंतर स्वयंपाकाला लागले . बाहेर रणधीरची चुळबुळ सुरु झाली होती... त्याला भूक सहन व्हायची नाही ... आणि अस थोडफार भांडण झाल कि बोलायचा नाही पण त्याला करमायचं नाही माझ्याशिवाय. सांगत नसला तरी त्याच्या हालचालींवरून कळायचं . स्वयंपाक आवरून मी ताटं वाढली आणि त्याला हाक मारली. शांतपणे येवून जेवायला बसला . आता थोडासा राग निवळला होता त्याचा . चेहेरा वाचायची इतकी सवय लागली होती मला कि तो कधी काय विचार करेल ह्याचा जास्त नाही पण थोडा तरी अंदाज लागायचा मला .

किचन आवरून मी बेडरूम मध्ये गेले तर हा अजून तेच मासिक चाळता ना दिसला. चेहेरा शांत आणि सुन्न , कसलेच भाव नव्हते. ना रागावण्याचे , ना चीडण्याचे , कसलेच नाही . ओझरातच माझ्या येण्याचा अंदाज घेत त्याने नजर पुन्हा त्या मासिकात लावली. मी जावून त्याच्या शेजारी बसले तस मासिक ठेवून कूस बदलून झोपण्याच नाटक . मग मात्र माझा बांध सुटला...

" रणधीर किती रे आर्जवी करायच्या... निदान माणसाच्या वागण्या बोलाण्यातुन तरी जाणवून घेत जा ना... अस काय चुकल माझ... सतत हवाहवासा असणारा तुझा सहवास नकोय का मला ?..... पण.... पण कालच्या रात्री मी बेसावध असताना तुझ अचानक येवून मिठीत घेण... खूप घाबरले होते मी. गाढ झोपेत होती रे कळलंच नाही काही ... आणि अचानक येवून तू घट्ट केलेली मिठी मला खूप दचकवून गेली . मला तुझ्या हळुवार स्पर्शाची सवय आहे रे ... मखमली सारखा तुझा सहवास ... ह्या रात्री उमलणार्या खरातराणीच्या गंधा सारखा भासतो मला त्या गंधात प्रेम , अलगद स्पर्शतृप्तीच शिखर गाठणारे श्वास, नितांत सुखाची आशा दाखवणारी तुझी नजर सगळ्या सगळ्याच गोष्टींची इतकी सवय लागून गेलीय कि त्यातला नाजूकपणा..... हळवेपणा मला जास्त महत्वाचा वाटतो ... दोन शरीरांच मिलन हे तेव्हाच सुखद होत जेव्हा ती दोन मन मनापासून एकरूप होण्याची इच्छा व्यक्त करतात, एकमेकांच्या भावनानशी हितगुज करतात ."

माझा आवाज भयानं कापरा झाला होता , शब्दही साथ सोडू लागले होते . बोलता बोलता मी केव्हा रणधीरच्या खांद्यावर डोक ठेवल मला कळलंही नव्हत.

जणू ' कुठलीका वेळ असेना मला सावरायला फक्त तूच हवायस... आधाराच दुसर नाव म्हणजे तू. '

रणधीर आश्चर्यान भरलेल्या नजरेन माझ्या डोळ्यात पहात होता ...

जें देवकंठि अरु भगवान पा-

वेळटापाडडः

॥६॥

ज्या अ वय आडे नू

श्री गणेशाय नमः

श्री गणेशाय नमः
जें देवकंठि अरु । भगवान् वा-

अक्षर मान

तितुळें नीट। नेमस्त पस कानि नीट
आडुळ्या माना त्यही नीट। अक्षर
वेळट्यापण॥

बो

कीस बोकी लगेना
आर्कूकी मात्रा मिरीना । स्वातंत्र्ये
बोकीस स्पॅरिना । अथवा कंठप्रसर
॥६॥

को

कीस बोकी लगेना
आर्कूकी मात्रा मिरीना । स्वातंत्र्ये
बोकीस स्पॅरिना । अथवा कंठप्रसर
॥६॥

" काही क्षण खूपच असुरक्षित असल्यासारख वाटत होतं , वाटलं अस का झाल असावं , तुला माझा स्पर्श , माझा सहवास का नकोसा झाला असेल , आधी कधीच चुकूनही आढेवेढे न घेणारी तू , अचानक मला दूर करताना पहिल्यांदाच अनुभवलं . नशेत होतो, त्यामुळे जाणीव खोल झाली, पण स्त्री कुठल्याही प्रसंगी खूप सावध असते हे पटलं बॉ ..."

सुटला होता अबोला त्याचा... तिरपे ओठ करून हसला होता, नजरेचे खेळ चालू झाले होते... हळुवार बोटात बोट गुंतवण चालू होतं... क्षणभर श्वासाचं थबकणं जाणवलं होतं ... हळुव्या स्पर्शाची लाघवी हाकही मनान ऐकली होती , सहवासाची नितांत गरज एकमेकांच्या भावनाना जाणवली होती..... हळुवार मी त्याच्या मिठीत सामावली होती.

धुंद रातराणी, तिच्याच गंधाच्या स्पर्शात तन्मयतेन दरवळत होती .

मला आवडतोस म्हणण्यापेक्षा,
माझाच आहेस अस म्हणेन..
तुझ्यावर प्रेम आहे म्हणण्यापेक्षा,
जीव अडकलाय तुझ्यात अस म्हणेन ..!!

पुजा पवार - अमेरीका

श्री गणेशाय नमः
जें देवकंठि अरु । भगवान् वा-

तितुळें नीट। नेमस्त पस कानि नीट
आडुळ्या माना त्यही नीट। अक्षर
वेळट्यापण॥

बो
कीस बोकी लगेना
आर्कूकी मात्रा मिरीना । स्वातंत्र्ये
बोकीस स्पॅरिना । अथवा कंठप्रसर
॥६॥

को
कीस बोकी लगेना
आर्कूकी मात्रा मिरीना । स्वातंत्र्ये
बोकीस स्पॅरिना । अथवा कंठप्रसर
॥६॥

श्री गणेशाय नमः
आयुर्वेदके नौटाने मस्तपस काने नौट
आडव्या माना त्कही नौट। अर्कही
वेरुट्यापडा। वरिहे अक्षर जे

अक्षर मात्र
तिनुके नौट। नेमस्तपस काने नौट
आडव्या माना त्कही नौट। अर्कही
वेरुट्यापडा। वरिहे अक्षर जे

वो कीस बोकी लयेना
आर्कही मात्रा भिदीना। स्वाकिते
चोकीस स्यईना। अथवा कंषाक्षर
॥६॥

आरोग्य धनसंपदा

आजचे जीवन हे वेगवान जीवन आहे. आपण पाहतो कि , माहिती आणि तंत्रज्ञानाच्या प्रसारामुळे, त्यांच्याशी निगडित उद्योग वाढू लागले आहेत. या उद्योगांचा एक पैलू पाहिलात तर असे लक्षात येईल की सकाळी जाण्याची वेळ ठरलेली असते, पण संध्याकाळची परत येण्याची वेळ निश्चित नाही. तुम्ही जितके जास्त वेळ काम कराल, जितका जास्त वेळ कंपनीत थांबाल, तेव्हा तुम्ही अधिक निष्ठावंत, अधिक यशस्वी, अधिक कार्यक्षम असे सध्याचे गणित झाले आहे. य गणितीसूत्रात बसणाऱ्यांवर मग पैशांचा, वेतनाचा वर्षाव होत असतो. आणि या वर्षावाकडे पाहून कामाचे तास किती याकडे काणाडोळा करण्याची वृत्ती निर्माण होते. व परीणाम म्हणजे शरीराकडे दुर्लक्ष! विश्रांतीचा आभाव आणि काम व पैसा याच्या शर्यतीत 'टॉप'ला येण्याची धडपड यात मनःस्वास्थ्य हरवत चालले आहे.

या धडपडीच्या, धकाधकीच्या जीवनात, विश्रांतीचा आभाव याचबरोबर आहार व व्यायामाकडे दुर्लक्ष हे अनेक रोगांचे मूलभूत कारण बनले आहे. साधी एक गोष्ट विचारात घ्यायची झाली तर सुमारे ४० वर्षापूर्वीची स्थिती आणि आजची स्थिती यात फरक आहे. कारणे काहीही असोत, पण आज कामामुळे मानसिक ताण वाढला आहे व त्यातून उच्च रक्तदाब, हृदयविकार मधुमेह असे विकार वाढण्याची प्रवृत्ती वाढली आहे.

आयुर्वेदांत ऋतुचर्या, दिनचर्या निरोगी जीवनासाठी सांगितली आहे. जरी क्षणभर गृहित धरलं की हजारो वर्षापूर्वीचे निकष आज लागू पडणार नाहीत. तरीही त्यातील निम्मा भाग हा त्यात कालानुरूप थोडाफार फरक करून आपल्या स्वास्थ्यासाठी वापरता येईल. आयुर्वेदात सांगितलेले आहार विहार आपण कालबाह्या समजून त्याकडे दुर्लक्ष करत आहोत. दमनूक करणारे खेळ व दिशाहीन व्यायामप्रकार आज आपण महत्त्वाचे मानतो. प्राणायाम व योगासने या सारख्या शारीरिक आणि मानसिक विश्रांती देणाऱ्या व्यामप्रकारांना तुच्छ लेखतो. "फास्ट फूड"लामहत्व येत चालले आहे. आणि याचे प्रमुख कारण कुतुंबातील प्रमुख व्यक्तींना उपलब्ध असणारा वेळ. आज दोघेही "मिया-बिबी" नोकरी करण्याच्या जमान्यात वरील गोष्टींना वेळच मिळत नाही. मग अजार, ताण तणाव, त्रास यांची मालिका सुरू होते. या दुष्टचक्रातून बाहेर पडले पाहिजे याची जाणिव मनाच्या कोपऱ्यात कोठे तरी होते. पण पैसा आणि काम याच्या दलदलीत पाय घट्ट रूतून बसलेला असतो. तो काही बाहेर निघता निघत नाही. आपण यात हळू हळू अडकत जातो. आणि या दुष्टचक्रातून बाहेर पडतो तेंव्हा चरकातून बाहेर पडणाऱ्या उसासारखी आपली अवस्था होते.

जर चक्रातून बाहेर पडणारा उंस व्हायचे नसेल तर थोड्याश्या प्रयत्नाने काळ काम वेग यांच्या शर्यतीत राहून हे साध्य करता येऊ शकेल. त्यासाठी थोडा वेळ आणि प्रचंड मनोनिग्रहाची गरज आहे. यागोष्टी आपल्या दिनचर्येचा भाग झाल्या पाहिजेत. आपण रोज अंधोळ करतो हा एक आपल्या दिनचर्येचा भाग झाला. असं होत नाही की " आज अंधोळ केली आहे. आता चार दिवस नाही केली तरी चालेल." किंवा असेही होत नाही की, " काय बुवा, कामाच्या व्यापात आठवडाभर अंधोळीला वेळच झाला नाही." अंधोळ हे एक प्रातिनिधीक उदाहरण आहे.

हा शारीरिक ताण तणाव कमी होऊन आपलले "फास्ट" जीवन सुखी, सुसह्य आणि आनंदी करण्याचा हेतु या लेखमालेत आहे. रोजचा आहार-विहार, सर्वसामान्यांना सहज जमतील अशी पथ्ये, व्यायामप्रकार आणि योगासने यांच्या वापराने आपले दैनंदिन जीवन कसे सुखकर करता येईल हे सांगण्याचा हा छोटासा प्रयत्न.

जे देरवतं चि अक्षर। भवाधान वा-

वेरुट्यापडा। वरिहे अक्षर जे

॥६॥

ज्या सं बय आरे न-

श्री गणेशाय नमः
अक्षरमात्र
तितुके नीट। नेमस्त पस कानि नीट
आडव्या माना त्वही नीट। अक्षर
वे लपट्यापणः। वही के अक्षर जे

वो कीस बोकी लयेना
आर्की मात्रा मिदीना। स्वाकिते
वो कीस स्येना। अथवा कंठमक्षर
॥६॥

ही लेखमाला म्हणजे ब्रह्मवाक्य नव्हे. फक्ता एक दिशादर्शक असा त्याचा तारतम्याने वापर करायचा आहे. व्यक्ति तितक्या प्रकृती. एखादी गोष्ट मला योग्य आहे, ती दुसऱ्याला योग्य आहे म्हणजे ती तिसऱ्याला योग्य असेलच असे नाही. त्याच्या प्रकृतीनुसार त्याला ती योग्य-अयोग्य ठरणार आहे. पण तरीही इथे सांगितलेल्या गोष्टी, आसने, पथ्ये सामान्यपणे सर्वांना उपयुक्त ठरतील, सहज जमतील अशीच घेण्याचा प्रयत्न असेल. यात क्षणभर गृहित धरूया कि एखाद्याला उपयोग होणार नाही. पण अपायही नक्की होणार नाही. " अहो, तुम्ही सांगितले. आम्ही केले. पण उपयोग काय झाला? शून्य." असे होऊ नये यासाठी ही धोक्याची छोटीशी सूचना !!

पुढील भागात मानवी मन, मनाचे महत्त्व, त्याचे दैनंदिन जीवनातले स्थान व त्याच्या स्वास्थ्यासाठीचे प्रयत्न याविषयी थोडीशी चर्चा करू.

ॐ तत्सत

जय श्रीराम

जें देरकंठं चि अक्षर। भवाधान वा-
वे लपट्यापणः। वही के अक्षर जे

॥६॥

जय श्रीराम

कैलास-मानसरोवर डायरी

प्रास्ताविक

"मी इथे इथे गेलो.... हे हे जेवलो..." वगैरे तपशील स्वरूपातले हे प्रवास वर्णन नाही. तो परिसर, बरोबरच्या व्यक्तींच्या स्वभावाचे कंगोरे, मला भावलेले स्वभाव आणि घटनाक्रमावरची माझी मते असा हा सगळा लेखन प्रवास आहे. यात माझ्या सहयात्रींचा आणि त्यांच्या स्वभावविशेषाचा नावासकट उल्लेख आला आहे. कुठे कोणाच्यासंदर्भात परखड मतप्रदर्शन झाले असेल. पण हे सर्व लिहीताना मला तो नामोल्लेख प्रवासवर्णनाच्या ओघात कुठेही अनावश्यक वाटला नाही आणि म्हणून मी तो तसा केला. इथे व्यक्त केलेली ही माझी वैक्तिक मते आहेत. त्यात कुणाचा अवमान नाही. किंवा वैयक्तिक हेवेदावे तर मुळीच नाही. मला जे पटले नाही तिथे मी तसे स्पष्टपणे लिहीलय इतकेच. तरीही कुणाला ती मते न आवडल्यास मी त्यांची मनापासून क्षमा मागतो.

विशेष आभार

हे प्रवास वर्णनाच्या रूपातले माझे अनुभव आणि मनोगत लिहीताना मला आमची सहयात्री अपर्णा हिची अतिशय मोलाची मदत झाली. मी जरी डायरी नेहमी लिहित असलो तरीही काही काही तपशील माझ्या लक्षात राहिले नाहीतच. हे तपशील पुरवण्याचे काम तिने मनापासून केले. प्रवासात आणि नंतर पुढे पुण्याला आल्यावरही अगदी रोज रात्री या लेखनाच्या कामाकरता माझ्यासाठी वेळ राखून ठेवला, अतिशय उत्साहाने माझ्याशी मनापासून गप्पा मारल्या, माझ्या सर्व प्रश्नांना न कंटाळता उत्तरे दिली, तर कधी कधी माझ्या काही बालिश शंकांचेही न चिडता समाधान केले याबद्दल मी तिला मनापासून धन्यवाद देतो. या सहाय्याबद्दल मी तिचा शतशः आभारी आहे.

रेवतीने मनापासून तिची वही मला देऊ केली. पुढे पुढे चार पांच दिवसांनी तर मीच तिच्या वहीतच लिहून काढत होतो. या तिच्या सहकार्याबद्दल मी तिचे मनःपूर्वक आभार मानतो.

माझी लाडकी लेक अनुराधा, तिनेच मला या यात्रेवर जाण्याचे भरपूर प्रोत्साहन दिले. अनुच्या शिवाय प्रोत्साहनाशिवाय ही यात्राच मुळी अशक्य होती हे निर्विवाद सत्य आहे. वस्तू बाजारातून विकत आणण्यापासून माझी मनापासून तयारी करून दिली, बॅग भरून दिली, न कंटाळता त्याची तीन चार वेळा उसकापासक करून पुन्हा भरून दिली, त्याच्या याद्या करून त्यात व्यवस्थितपणा आणण्याचा प्रयत्न केला (ज्या व्यवस्थितपणाची मी तीन दिवसातच वाट लावली), आणि हे प्रवासवर्णन लिहीताना काही शब्दांना मराठी प्रतिशब्द दिले. आणि म्हणून त्याबद्दल अनु हिचे, "लेकीचे कधी आभार मानतात का?" असे खरे असले तरी, आभार मानणे हे गरजेचे आहे असे मला वाटले. आणि म्हणून तिला आवडणार नाही, तरीही मी तिचे मनःपूर्वक आभार मानतो.

उपोद्घात

विमान मुंबई शहरावर आले. "Destination city 18 KM away, Flight time approx. 10 min." असा संदेश समोरच्या सीटच्या पाठीवर असलेल्या पडद्यावर येऊ लागला होता. खिडकीतून बाहेर पाहीले. उंचच उंच इमारती वास्तुशास्त्राच्या विद्यार्थ्यांच्या, एखाद्या शहराच्या मॉडेलमध्ये जसे ठोकळे मांडून ठेवावेत तश्या दिसायला लागल्या होत्या. विमानाने एक वळण घेतले आणि ते धावपट्टीच्या दिशेने हळू हळू उंची कमी करत करत येऊ लागले. जसजशी जमीन जवळ जवळ येऊ लागली तसतश्या या इमारती आणि जवळपासची धारावीची महाकाय झोपडपट्टी, कॅमेर्याच्या झूम लेन्सने एखादे दृष्य भराभर जवळ येताना दिसावे किंवा पूर्वीच्या काळच्या त्रिमीती चित्रपटात एखादे दृष्य अंगावर यावे तशी अंगावर येताना भासत होती. अखेर विमानाने एक सहज झोकदार वळण घेतले आणि ते मुंबईच्या छत्रपती शिवाजी आंतरराष्ट्रीय विमानतळाच्या धावपट्टीवर अलगदपणे उतरले. विमानातून बाहेर पडलो. डफेल बॅग ताब्यात घेणे, कस्टम्स वगैरे सोपस्कार करून सर्व जण बाहेर आलो. सर्व जण घरच्या आठवणीने चिडिचूप होते, अस्वस्थ होते. आमच्यातले मुंबईचे जे होते ते, सर्वजण भराभरा जितक्या लवकरात लवकर, सगळ्यांचा निरोप घेता येइल तितक्या पटकन निरोप घेऊन निघून गेले. फक्त अपर्णा मात्र थांबली होती कारण तिची बहिण ठाण्याहून यायला अजून सुमारे अर्धा तास होता. पण ती सुद्धा गप्प गप्पच होती. तसेही तिला ट्रीपमध्ये पण एकटेच राहणे आवडायचे. नेहमी एकटी फिरायची. एकटे रहायला मिळावे म्हणून कोणत्याही ग्रूपच्या मागेच रहायची. ती एकांडी शिलेदारच होती जणू!!! नंतर नंतर म्हणजे ट्रीप जवळ जवळ अर्ध्याहून अधिक उलटल्यावर ती आमच्यात म्हणजे मी, गिरीश, धनंजय, परांजपे काका, रेवती या ग्रूपमध्ये मिसळायला लागली होती. आमच्याशी ती भरपूर गप्पा मारायची. मनमुराद, अगदी मनापासून. त्यामुळे तिचा ट्रीपमध्ये पण आणि आत्ताची गप्प अवस्था यातला फरक जाणवत होता. खरे तर सगळेच घरच्या ओढीने अस्वस्थ होते. मलाही घरची ओढ नव्हती का? होती की. पण तरीही मला त्या घरच्या ओढीपेक्षाही, हे सर्व संपल्याचे वाईट वाटत होते, इतक्या दिवसांचा सहवास संपणार याची खंत वाटत होती. चला!!! एका आनंददायी मैफलीची सांगता झाली होती. कुठल्याही मैफलीची सांगता ही नेहमी भैरवीनेच होते. त्यामुळे पुण्याला परतायची फक्त भैरवी तेव्हाही राहिली होती. माझ्यासारखा एखादाच एकांडा शिलेदार ही मैफल संपली होती म्हणून अस्वस्थ होता. कसली मैफल होती ही? एका खडतर प्रवासाची की मानसिक धैर्याच्या कसोटीची मैफल? शारीरिक क्षमतेची मैफल की सतरा दिवस सकतीने एखाद्या कठीण संकटमय वातावरणात एकत्र घालवावे लागल्यामुळे, सर्वांभोवती तयार झालेल्या एका अनामिक मानसिक जवळीकीच्या धाग्यांची मैफल? ही मैफल म्हणजे तुमच्या तनमनाच्या कसोटीची होती कि भीमसेनांच्या एखाद्या आनंददायी पण तितकाच सांगितीक थरार देणार्या मैफलीसारखी होती ही मैफल? काय ऋणानुबंध होता हा? तीन चार महिन्यांची तयारी, आणि गेले सतरा दिवसांचा खडतर प्रवास याची सांगता झाली होती. आणि त्यामुळे शरीर आणि मनावरचा ताण पूर्णपणे निघून गेला होता. तसेही अशी अवस्था आम्ही चीनी सीमा पार करून धुलीखेलमध्ये आलो तेंव्हाच आली होती. हे दिव्य आपण करून आलो आहोत यावर माझा विश्वास बसत नव्हता. आमची ठरवलेली बस आली होतीच. आम्ही बसमध्ये बसलो आणि बस पुण्याकडे निघाली. बसमध्ये बसून डोळे मिटून सीटवर मागे डोके टेकले मात्र आणि मी पुन्हा भूतकाळात शिरलो. एखादी फिल्म रीवाईड करून पुन्हा चालू करावी तसा सर्व चित्रपट माझ्या डोळ्यासमोरून मूकपणे सरकू लागला.....

क्रमशः

पुष्परचनेची ओळख

निसर्गातील असंख्य नयनरम्य गोष्टींना मागे सारून फुलं आपले लक्ष वेधून घेतात. त्यांचे नानाविध रंग, आकार, गंध मनाला मोहवून टाकतात. भारतीय संस्कृतीत देवपूजेमध्ये फुलांना असाधारण स्थान आहे. विशिष्ट देवतांना विशिष्ट फुलं आवडतात असे मानून ती फुलं आवर्जून अर्पण केली जातात. . केसांच्या शृंगारासाठी, आभूषणे म्हणून फुलांचा उपयोग केला जात असल्याचे उल्लेख रामायण - महाभारतातही आढळतात. भारतातच नव्हे तर रोमन, चिनी, ग्रीक अशा पुरातन संस्कृतीचा वारसा असलेल्या अनेक देशांतील कथा- पुराणात फुलांचे दाखले आढळतात. सण-समारंभांच्यावेळी तर फुलांना विशेष महत्व आहे. प्राचीन काळापासून सुशोभनासाठी फुलांच्या माळा, गजरे, तोरणं, हार, गालिचे अशा अनेक गोष्टी आपल्याकडे केल्या जातात. फुलांच्या या पारंपारीक सजावटीमध्ये आता 'पुष्परचना'ची भर पडली आहे. फुलांच्या सजावटीचे नवनवे प्रकारही केले जावू लागले आहेत

रंगीबेरंगी फुलं, पानं, फांद्या इत्यादी पुष्पसामग्रीचा सुसंवादी मेळ घालून पुष्पपात्रात सहेतुक केलेली मांडणी म्हणजेच पुष्परचना.

जगभर सर्वत्र अनेक hotels, offices, दुकानं, काही घरांमध्येही नियमितपणे पुष्परचना केल्या जातात. पुष्परचना हा गृहसजावटीला लाभलेला एक अलंकार म्हणता येईल. फर्निचर, पडदे, गालिचे, शोभिवंत वस्तू यांच्या बरोबर वातावरणात चैतन्य आणणारी पुष्परचना interior decorationचा भाग म्हणून लोकप्रिय झाली आहे. बैठकीच्या खोलीतला एखादा कोपरा, center टेबल अशा ठिकाणी केलेली रचना खोलीचे रूप पालटून टाकते. जेवणाच्या टेबलवर केलेली रचना जेवणाची लज्जत वाढविते. computer टेबल, study टेबलवर

केलेली लहानशी रचना मनाला तजेला देते. भिंतीवर टांगलेली रचना भिंतही सुंदर करते तर हॉटेलमधला एखादा कोपरा आकर्षक पुष्परचनेमुळे लक्षवेधी ठरतो.

आपल्याकडील पारंपारीक सुशोभनाकरीता मोगरा, जाई, जुई, अबोली, झेंडू, तगर अशा लहान देठाच्या फुलांचा वापर केला जातो. पण पुष्परचनां करताना गुलाब, जर्बेरा, कार्नेशन, ग्लॅडीओली, निशिंगंध, शेवंती, लिलिअम, ऍन्थुरिअम यासारखी लांब दांड्याची टिकावू फुलं उपयुक्त ठरतात. ही फुलं cut flowers म्हणून ओळखली जातात.

निसर्गतः सुंदर असलेल्या फुलांची आकर्षक मांडणी त्यांचे सौंदर्य अधिक खुलविते. फुलांच्या रचना करणे ही जगभरात लोकप्रिय झालेली कला आहे. या कलेचा विशेष अभ्यास पश्चिमेकडील युरोपिय देशात आणि पूर्वेकडील चीन, जपान या देशांत प्राचीन काळापासून झाला. दोन्हीकडील रचनाशैली मात्र दोन्ही संस्कृतींप्रमाणेच भिन्न आहेत.

पश्चिमात्य रचनाशैलीतील रचनांमध्ये त्रिकोणाकृती, गोलाकार, चंद्रकोरीच्या आकारासारखी, इंग्रजी L, S अशा काही वैशिष्ट्यपूर्ण आकारात रचना केल्या जातात. भरपूर फुलांचा वापर आणि आकर्षक रंगसंगती यामुळे या रचना लक्षवेधी ठरतात. बहुतांशी रचना या समतोल (symmetrical) असतात.

पौर्वात्य शैलीतील म्हणजेच जपानमधील पुष्परचना कला 'इकेबाना' (Ikebana) या नावाने ओळखली जाते. या शैलीतील रचनांमध्ये फुलांबरोबर पाने, फांद्या, झाडांची मुळं, गवत, शेंगा, कणसं, फळं इत्यादी नैसर्गिक पुष्पसामग्रीचाही वापर केला जातो. हल्ली काही वेळा अनैसर्गिक साहित्याचादेखील त्यात वापर केला जातो.

इकेबाना शैलीत मोजक्या सामग्रीचा सुयोग्य पुष्पपात्राशी मेळ घालून रेखीव, लयबद्ध, प्रमाणबद्ध रचना साकार केल्या जातात. सर्व रचना असमतोल (asymmetrical) व संतुलीत (balanced) असतात. या रचनांना ठराविक आकार नसतो.

पुष्पसामग्रीचा नैसर्गिक डौल, रचनांमधील लयबद्ध रेषा, प्रमाणबद्धता, रचनेतील त्रिमिती परिणाम, रचनाकाराचे कौशल्य . रंगसंगती यामुळे या रचना शिल्पाकृतींसारख्या रेखीव दिसतात.

इकेबाना ही केवळ सौंदर्याकृतीची निर्मिती नसून निसर्गाशी, परमेश्वराशी नाते जोडणारी कला आहे. जगभर लौकिक मिळालेली ही कला ६०० पेक्षा जास्त प्राचीन आहे. या कलेचा जन्म बौद्ध मंदीरात झाला. कलेचा इतिहासही अतिशय रंजक आहे.

भारतीय शास्त्रीय संगीत कलेचा अभ्यास, जोपासना करणारी जशी घराणी आहेत तशी 'इकेबाना'ची अनेक घराणी (schools) आहेत. प्रत्येक घराण्याच्या रचनाशैली, रचनातंत्र वेगळी असतात तरीही सर्व घराण्यांच्या शास्त्रीय रचना या स्वर्ग, पृथ्वी, मानव यांच्या विषमभुज त्रिकोणावर आधारीत असतात. रचनांविषयी अधिक माहिती पुढील लेखांतून घेवू.

काही विद्यापीठांमध्ये Hotel Management, Home science, Botany अशा अभ्यासक्रमांमध्येही पुष्परचना या कलेची ओळख करून दिली जाते.

इकेबानाच्या वेगवेगळ्या schools चे विविध अभ्यासक्रम शिकविणारी जगात देशोदेशी अनेक केंद्र आहेत. पुष्परचना शिकविण्यासाठी भारतात पुणे, मुंबई, बंगलोर, कलकत्ता, दिल्ली अशा काही शहरांमध्ये प्रशिक्षण वर्ग आहेत..

निसर्गाशी जवळीक साधणारी ही कला छंद म्हणून जोपासता येणारी आहेच. याशिवाय कौशल्य मिळाल्यावर यातून अर्थार्जनही केले जावू शकते. इकेबानाचे काही अभ्यासक्रम पूर्ण केल्यावर शिक्षक होवून कलेचे प्रशिक्षणही देता येते.

फुलांच्या सुंदर रचनांचा आस्वाद घेणं जसे आल्हाददायी असते तसेच या रचना करणेही आनंददायी असते. रचना करताना नवनिर्मितीचा आनंद तर असतोच शिवाय फुलापानांचे रंग आकार, पोत, डौल यांचे निरीक्षण करताकरता त्यांचे सौंदर्य उलगडत जाते. फुलांशी, निसर्गाशी मैत्री होवून जाते.

-सरोज जोशी.

कविता

श्री गणेशाय नमः

श्री गणेशाय नमः
श्री गणेशाय नमः
श्री गणेशाय नमः

अक्षर मात्र

तितुके नीट। नमस्त पस कानि नीट
आडुव्या माना त्यही नीट। अक्षर
वेळट्याप्रस। श्री गणेशाय नमः

वो

कीस बोकी लगनेना
आर्कि की मात्रा भिरीना। स्वाकिते
वोकीसु स्पडेना। ज्यवा कृपाकर
॥६॥

को

केती हे
॥८॥

मनोबोध

येकदा गेलेला येणे नाही, त्याचा विचार करो नये काही
उरलेले आयुष्य करावे सुप्रवाही, आपुलेच आपण ॥१॥

गेलेल्यात जीव गुंतऊ नये, उरलेल्यांवर जीव सोडो नये
शरीरास क्लेश देओ नये, जाणावे हे परी ॥२॥

सत्य पचवणे सोपे नाही, ते मनाला अति कष्ट देई
तरीही प्रयत्न सोडो नाई, प्रयत्न पूर्वक निर्धारे ॥३॥

शांत बसोनी करावा विचार, घालावा मनाला आवर
सवंगडी घालती मायेची पाखरं, नित्य नेहमी ॥४॥

आपुले मन करी विचार अति, त्यात वेळ घालवावा किती
अशाने होइल आयुष्याची माती, जाणिव असो द्यावी ॥५॥

अशा संयमी आचारविचाराने, नित्यनियमीत दिनचर्येने

वेळ सत्कारणी लावल्याने, होइल जीवन सुखी ॥६॥

पचनी कार्याचा निर्धार करावा, भक्तीमार्गाचा आधार घ्यावा

श्री गणेशाय नमः
श्री गणेशाय नमः
श्री गणेशाय नमः

तितुके नीट। नमस्त पस कानि नीट
आडुव्या माना त्यही नीट। अक्षर
वेळट्याप्रस। श्री गणेशाय नमः

कीस बोकी लगनेना
आर्कि की मात्रा भिरीना। स्वाकिते
वोकीसु स्पडेना। ज्यवा कृपाकर
॥६॥

को
केती हे
॥८॥

ज्या
संनय आरे न

श्री गणेशाय नमः
जें देवकतांचि अक्षर भयान्धान वा-
तितुके नीट। नेमस्त पस कानि नीट
आडव्या मान्ना त्यही नीट। अर्क्या
वेळट्यापण्डा। वीरु अक्षर जें

वो कीस बोकी लगेना
आर्क्या मान्ना भिरीना। स्वात्मिने
वोकीस स्परीना। अथवा कंवाक्षर
॥६॥

जपजाप्यात जीव रमवावा, सुखी जीवनासाठी ॥७॥

ध्यावा आप्तांचा आधार, सखेसोबती सल्लागर
होइल आनंदी जीवन साकार, अमृतापरी ॥८॥

आयुष्य हे परमेश्वरी देणं, करो नये त्याची हेळसांड
सोडू नये नित्य कर्मकांड, दैनंदिन व्यवहारे ॥९॥

आपणास ज्याची आवड असे, मनचित्त त्यात गुंततसे
त्याचा ध्यास लागतसे, निसर्ग नियम हा ॥१०॥

ते अध्यात्मचिंतन असेल
किंवा निसर्ग भ्रमंती असेल, नेटका करावा ॥११॥

गेलेल्याची स्मृती बाळगावी, आनंदीवृत्ती जतन करावी
कार्यशैली स्वभावे आचरावी, योग्य शिकवणीची ॥१२॥

स्मृती ही फक्त स्मृती असावी, ती आचरणांची स्मृती असावी

बुद्धीचा पगडा घेणारी नसावी, आनंदी वृत्ती ती ॥१३॥

करावे आपुले जीवन आदर्शवत्, धरावे समाजसेवेचे व्रत
असावी सेवावृत्ती सर्वाप्रत, हेची राहणीमान ॥१४॥

असतील भवती बघे जन, सल्ले देतील सर्व जन
त्यात अधिक सोयरे जन, हीच जग रहाटी ॥१५॥

जें देवकतांचि अक्षर भयान्धान वा-
वेळट्यापण्डा। वीरु अक्षर जें

॥६॥

ज्या जें वय आडे नू-

श्री गणेशाय नमः
जें देवकंठचि अमुर। भगवाण पा-

अभरमान
तितुके नीट। नेमस्त पसु काने नीट
आडव्या माना त्यही नीट। अकृती
वे संशयाना।

वो
कोस बोकी लगनेना
आर्की मात्रा भरीना। स्वाकिते
चो कोस स्परीना। अथवा कंवाहर
॥६॥

ही सर्व मंडळी जमतील, निरूपयोगी सल्ले देतील
वेळ येता पळोनी जातील, ध्यानी धरावे ॥१६॥

नीर क्षीर विवेक ठेवावा, सखेसोबत्यांचा विश्वास करावा
कार्याचरण वृत्तीचा निर्धार करावा, सुसह्य जीवनासाठी ॥१७॥

परी सल्ला सन्मार्गाचा, सत्कर्म आचरण्याचा
कोणाकडूनही आला परी, स्विकारावा निश्चिंते ॥१८॥

असे सल्ले असती निर्मळ, शांत तळ्याचे स्फटिक जळ
त्यात सहजी वाहे मळ, दुःखी मनाचा ॥१९॥

त्यात दुष्वृत्ती वाहतील, चित्त स्वच्छ होइल
मनाची बोच जाइल, निष्क्रियतेची ॥२०॥

॥ॐ तत्सत॥

श्रीराम पेंडसे

जें देवकंठचि अमुर। भगवाण पा-

वे संशयाना।

॥६॥

जें देवकंठचि अमुर। भगवाण पा-

श्री गणेशाय नमः

श्री गणेशाय नमः
जें देवकंठि अरु । भगवान पा-

अ

तिनुके नीट। नमस्त पेस काने नीट
आइव्या माना खरी नीट। अरु
वेळटापास।

वो

कीस बोकी खगेना
आरु की मात्रा भिरीना । स्वाहिते
वो कीस स्पडीना । ज्यवा कंठार
॥६॥

को

कीस बोकी खगेना
आरु की मात्रा भिरीना । स्वाहिते
वो कीस स्पडीना । ज्यवा कंठार
॥६॥

मंत्र-वीणा...

अशाच एका सायंकाळी,
बसुनी तुजसवे सागरतीरी,
आवेगातील लाटा माझ्या,
तूच किनारी मखमल व्हावी.....

जाता दिनकर अस्ताला तो,
लाली थोडी चोरून घ्यावी,
तुझ्याच गाली फुलवुनी अलगद,
हळूच अधरी प्राशुनी घ्यावी.....

चंद्रहि येता नभात मग तो,
अंगावरती तुझ्या चांदण्या,
बोटांमधल्या तव जादूने,
मंत्र-वीणा ती झंकारावी.....!!!

M.प्रसाद...

श्री गणेशाय नमः
जें देवकंठि अरु । भगवान पा-

तिनुके नीट। नमस्त पेस काने नीट
आइव्या माना खरी नीट। अरु
वेळटापास।

वो
कीस बोकी खगेना
आरु की मात्रा भिरीना । स्वाहिते
वो कीस स्पडीना । ज्यवा कंठार
॥६॥

को

कीस बोकी खगेना
आरु की मात्रा भिरीना । स्वाहिते
वो कीस स्पडीना । ज्यवा कंठार
॥६॥

श्री गणेशाय नमः
अभयं वाळवोद्युः अभयं
अं देवकंति अभयं । भयानकं पा-

अभयं मानं
तितुके नीट । नेमस्त पसु काने नीट
आडव्या माना लकी नीट । अकुकी
वेरुटभाप्रः ॥ ५ ॥

वो कीस बोकी लगनेना
आकुकी मात्रा पेदीना । स्वाकिते
वोकीस सप्रीना । ज्यवा कंभाकर
॥ ६ ॥

पाऊस आला.... पाऊस आला...

धगधगता शांत सूर्य
आग ओकणारा शांत सूर्य
डोकं शांत ठेवून निरलस पणे
काम करत रहाणारा शांत सूर्य ...

भेगाळलेली दुभंगलेली ती धरा
कातावलेली त्रासलेली ती धरा
वरवर संव्रस्त पण आतल्या आत
शांतच असलेली ती धरा

सूर्या धरतिचं अजबसं हें नातं
अजब जीवघेण प्रेम आणि तो प्रणय
पाहून आपसुकचं डोले येतात भरून
आणि आभाळ लागतं गाळायला
टपटप टपटप टीपं ...त्याच्या डोळ्यातून

वेडे लोकं म्हणतात

सुनील जोशी
२९/०३/२०१२

अभयं वाळवोद्युः अभयं
अं देवकंति अभयं । भयानकं पा-

वेरुटभाप्रः ॥ ५ ॥

वो कीस सप्रीना । ज्यवा कंभाकर
॥ ६ ॥

ज्या जे वय आहे ते

असता-नसताना.....

मी असताना वेळ नव्हता
त्यांना कधी थाम्बावयाला
जरा थाम्बुन शब्द प्रेमाचे
दोन मजसी बोलावयाला

नाही वाटले कधीच त्यांना
प्रेम भावाचा मी ही भुकेला
जाणवले कधीही ना त्यांना
तृषार्त या जगती एकला

जेव्हा मी गेलो वेळ मिळाला
गणगोत सारा गोंळा झाला
ऋतू सारा तो सारुनी गेला
अन मेघ आकाशी जमला

निष्प्राण माझ्या कलेवराला
लागले सारे नावाजायला
वेळेचे भानही विसरला
माझ्या शेवटच्या त्यावेळेला

असण्या नसण्या तले अंतर
तेव्हा कळून गेले मजला
असताना जो होतो मी माझा
नसताना गर्दीत एकला

सुनील जोशी

२९/१२/११

मी आणि माझा चष्मा

मी आणि माझा चष्मा एकमेकांना ओळखू लागलो
 तेव्हा माझी चाळीशी उलटली होती.
 केसांना रुपेरी कडा आली होती
 वयाची जाणीव प्रखरतेने झाली होती
 तो आणि मी जिवलग मित्रच बनलो
 न दिसणारे वास्तव पाहायला शिकलो
 त्याने मला काळोखातून बाहेर काढले
 अंधुकशा सत्याचे प्रखर दर्शन घडवले
 तो एका छोट्या केसमध्ये राहतो
 मी ही अडगळीच्या खोलीत वास्तव्य करतो
 कधी कधी तो माझे अश्रू लपवतो
 खोटे-खोटे हसायला लावतो
 मी रिटायर झालो तेव्हापासून
 मला सोबत करतो
 कुणी नाही तरी मला तुझी गरज आहे
 असे बोलून मला जगायला प्रवृत्त करतो
 माझी खोली रंगहीन झाली आहे
 त्याची केस ही जीर्ण-शीर्ण झाली आहे
 माझ्या सुरकुत्या आणि त्याची तडे गेलेली काच
 दोन्हींना ही आपल्या वयाची जाणीव आहे
 तरीही कधीतरी वाटते, कुणीतरी यावे
 माझ्याशी बोलावे, काही सांगावे
 पण दिवसांमागून दिवस जात असतात
 चष्म्याचे तडे आणि माझ्या सुरकुत्या वाढत असतात
 मी मात्र थकलेले शरीर आणि मन घेऊन
 तोच चष्मा डोळ्यांवर चढवतो
 ४ दिवसापूर्वीचाच पेपर पुन्हा पुन्हा वाचतो
 अश्रूंच्या धुक्यातून वाट काढायला बघतो
 त्याही वेळेस फक्त माझा चष्मा माझ्याबरोबर असतो

साधना गोखले

फ़ोटो :

१ विज्ञानी आपटे

२ केतन दातार

विज्ञानी आपटे

विज्ञानी आपटे

विज्ञानी आपटे

केतन दातार

केतन दातार

केतन दातार

केतन दातार

केतन दातार

केतन दातार

केतन दातार

केतन दातार

केतन दातार

